

Analysis of Historical Developments and International Peacekeeping Practices in the Region with Emphasis on the Gaza Case

Mohsen OmidianFar¹ , Abdolmohammad Afrogh² , Abbas Barzegarzadeh³

1. Phd Candidate, General International Law, Bu.C, Islamic Azad University, Bushehr, Iran. Email: mohsen.omidianfar@iau.ir
2. Department of International Law, Da.C, Islamic Azad University, Dashtestan, Bushehr, Iran. Email: ablolmohammad.afroogh@iau.ac.ir
3. Department of International Law, Bu. C, Islamic Azad University, Bushehr, Iran. Email: abbasbarzegar@iau.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:
Research Paper

Article history:

Received: January 6, 2026

Received in revised form February 11, 2026

Accepted: May 2, 2026

Available online: May 2, 2026

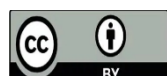
Keywords:

*International
Peacekeeping Gaza Crisis
International Law Security
Council Regional Conflicts*

Abstract

Contemporary developments in the international system indicate that managing regional conflicts and preventing the escalation of crises has become one of the most significant security and legal challenges. The aim of this study is to analyze the historical transformations and examine international peacekeeping practices in the region with a particular emphasis on the Gaza issue, as well as to evaluate the effectiveness of legal and institutional mechanisms in managing this crisis. The research method in this study is descriptive-analytical, and the data were collected through a library-based approach using legal sources, international documents, reports of international organizations, and relevant scholarly studies. The findings of the research indicate that although the international system possesses various tools and institutions for maintaining peace and managing conflicts, the effectiveness of these mechanisms in the Gaza crisis has been limited by political factors, complex field conditions, and conflicting interests among different actors. An examination of the historical developments and the performance of institutions such as the United Nations Security Council, humanitarian organizations, and diplomatic initiatives shows that international actions have largely focused on temporary crisis management and the mitigation of humanitarian consequences rather than addressing the root causes of the conflict. Consequently, strengthening coordination among international institutions, developing effective monitoring mechanisms, and simultaneously addressing the political, legal, and humanitarian dimensions of the crisis can significantly enhance the effectiveness of the international peacekeeping system and contribute to creating conditions conducive to sustainable peace in the region.

How to cite: OmidianFar, M., Afrogh, A. and Barzegarzadeh, A. (2026). Analysis of Historical Developments and International Peacekeeping Practices in the Region with Emphasis on the Gaza Case. *Geography and Regional Planning*. 16(62), 446-465. <https://doi.org/10.22034/jgeoq.2026.581638.4441>

© Author(s) retain the copyright and full publishing rights
DOI: <https://doi.org/10.22034/jgeoq.2026.581638.4441>

Publisher: Qeshm Institute of Higher Education

Introduction

Maintaining international peace and security has long been considered one of the fundamental objectives of the contemporary international system and is explicitly emphasized in the Charter of the United Nations. In the aftermath of the Second World War, the international community sought to establish legal and institutional mechanisms capable of preventing armed conflicts and managing emerging crises. Within this framework, peacekeeping operations, diplomatic mediation, Security Council resolutions, and humanitarian activities have become key instruments used by international organizations to reduce tensions and stabilize conflict zones. Nevertheless, the experience of regional crises in recent decades demonstrates that the practical implementation of these mechanisms often faces significant challenges. One of the most prominent examples of such challenges is the Gaza crisis, which represents one of the most complex and protracted conflicts in contemporary international relations. This crisis encompasses not only military and security dimensions but also deep-rooted historical, political, economic, and humanitarian aspects. Consequently, examining the role and performance of international institutions in addressing this crisis provides valuable insights into the strengths and limitations of the global peacekeeping framework. In this context, the present study focuses on analyzing the historical evolution of international peacekeeping practices and assessing their effectiveness in managing the Gaza crisis. The significance of this issue lies in the fact that the Gaza crisis has generated extensive humanitarian and security consequences for the region while simultaneously serving as a critical test for the international legal and institutional mechanisms designed to preserve peace. Therefore, a comprehensive analysis of this crisis can contribute to identifying the limitations of existing mechanisms and proposing approaches that may enhance the effectiveness of international peacekeeping efforts in the future.

Methodology

This study adopts a descriptive–analytical research approach in order to examine the historical developments and international peacekeeping practices related to the Gaza crisis. The required data were collected through a library-based method, including academic books, peer-reviewed articles in the fields of international law and international relations, United Nations documents and resolutions, reports issued by international organizations, and analytical studies addressing the Gaza conflict. In the first stage of the research, the theoretical framework of international peacekeeping and its evolution within the

international system was examined. Subsequently, the historical developments of the Gaza crisis and the role of different actors involved in the conflict were analyzed. In the following stage, the performance of international institutions—particularly the United Nations Security Council, humanitarian organizations, and diplomatic mediation initiatives—was evaluated in order to assess their effectiveness in managing the crisis. Furthermore, through content analysis of relevant international documents and reports, the study explored the extent to which existing peacekeeping mechanisms have succeeded in reducing tensions and mitigating the humanitarian consequences of the conflict. This methodological approach allows for a comprehensive examination of both the theoretical foundations of international peacekeeping and the practical realities associated with the management of complex regional conflicts such as the Gaza crisis.

Results and Discussion

The findings of this study indicate that international peacekeeping mechanisms have undergone significant transformation over time, evolving from limited supervisory roles into multidimensional frameworks that incorporate diplomatic, legal, and humanitarian measures. Despite these developments, the case study of the Gaza crisis demonstrates that the practical effectiveness of these mechanisms remains constrained by several structural and political factors. One of the most significant challenges arises from the influence of geopolitical considerations and power rivalries within international institutions, particularly within the United Nations Security Council. In many cases, disagreements among major powers have delayed or limited the implementation of decisive measures aimed at effectively managing the crisis. Moreover, the complex realities on the ground in Gaza—including high population density, fragile infrastructure, and recurring cycles of violence—have made the implementation of international initiatives particularly difficult. As a result, many international responses have primarily focused on humanitarian assistance and short-term crisis management rather than addressing the deeper structural causes of the conflict.

Conclusion

In conclusion, the Gaza crisis illustrates the broader challenges faced by the international community in maintaining peace and security in regions characterized by protracted and multidimensional conflicts. While the international system possesses numerous legal and institutional tools designed to prevent and manage

conflicts, achieving sustainable peace requires a comprehensive and multidimensional approach that integrates legal, political, economic, and humanitarian strategies. Strengthening international monitoring mechanisms, promoting inclusive multilateral mediation processes, and improving coordination among international institutions are essential steps toward enhancing the effectiveness of global peacekeeping efforts. In addition, integrating economic reconstruction and human development initiatives into peacebuilding strategies may help reduce the underlying conditions that perpetuate instability and violence. Ultimately, the effectiveness of international peacekeeping in complex crises such as the Gaza conflict will depend on the ability of the international community to coordinate legal frameworks, diplomatic initiatives, and humanitarian actions within a coherent and sustainable peacebuilding strategy.

Ethical considerations

Following the principles of research ethics

The authors have observed the principles of ethics in conducting and publishing this scientific research, and this is confirmed by all of them.

Data Availability Statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgements

First author: Preparation of samples, conducting experiments and collecting data, performing calculations, statistical analysis of data, analysis and interpretation of information and results, preparing a draft of the article.

Second author: Preparation of samples, conducting experiments and collecting data, performing calculations, statistical analysis of data, analysis and interpretation of information and results, preparing a draft of the article.

Third author: Preparation of samples, conducting experiments and collecting data, performing calculations, statistical analysis of data, analysis and interpretation of information and results, preparing a draft of the article.

Ethical Considerations

The authors affirm that they have adhered to ethical research practices, avoiding plagiarism, misconduct, data fabrication or falsification, and have provided their consent for this article's publication.

Funding

This research was conducted without any financial support from Payam Noor University.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of int

انجمن ژئوپلیتیک ایران

فصلنامه جغرافیا و برنامه ریزی منطقه‌ای

شاپا چاپی: ۶۴۶۲-۲۲۲۸ شاپا الکترونیکی: ۲۱۱۲-۲۷۸۳

Homepage: <https://www.jgeoqeshm.ir/>

تحلیل تحولات تاریخی و رویه‌های بین‌المللی حفظ صلح در منطقه با تاکید بر قضیه غزه

محسن امیدیان فر^۱، عبدالمحمد افروغ^۲✉، عباس برزگرزاده^۳

۱. دانشجوی دکتری، گروه حقوق بین‌الملل عمومی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران. رایانامه: mohsen.omidianfar@iaui.ac.ir

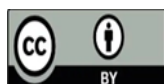
۲. نویسنده مسئول: گروه حقوق بین‌الملل، واحد دشتستان، دانشگاه آزاد اسلامی، دشتستان، بوشهر، ایران. رایانامه: ablolmohammad.afroogh@iaui.ac.ir

۳. گروه حقوق بین‌الملل، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران. رایانامه: abbasbarzegar@iaui.ac.ir

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>تحولات معاصر در نظام بین‌الملل نشان می‌دهد که مدیریت منازعات منطقه‌ای و جلوگیری از گسترش بحران‌ها به یکی از مهم‌ترین چالش‌های امنیتی و حقوقی تبدیل شده است. هدف این پژوهش تحلیل تحولات تاریخی و بررسی رویه‌های بین‌المللی حفظ صلح در منطقه با تاکید بر قضیه غزه و ارزیابی میزان کارآمدی سازوکارهای حقوقی و نهادی در مدیریت این بحران است. روش تحقیق در این مطالعه توصیفی - تحلیلی بوده و داده‌ها با استفاده از روش کتابخانه‌ای و بررسی منابع حقوقی، اسناد بین‌المللی، گزارش‌های سازمان‌های بین‌المللی و مطالعات علمی مرتبط گردآوری شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که اگرچه نظام بین‌المللی از ابزارها و نهادهای مختلفی برای حفظ صلح و مدیریت منازعات برخوردار است، اما در بحران غزه کارآمدی این سازوکارها تحت تأثیر عوامل سیاسی، پیچیدگی‌های میدانی و تعارض منافع بازیگران مختلف با محدودیت‌هایی مواجه شده است. بررسی روند تاریخی تحولات و عملکرد نهادهایی مانند شورای امنیت، سازمان‌های بشردوستانه و ابتکارات دیپلماتیک نشان می‌دهد که اقدامات بین‌المللی بیشتر در قالب مدیریت موقت بحران و کاهش پیامدهای انسانی درگیری‌ها نمود یافته و کمتر به حل ریشه‌ای منازعه منجر شده است. در نتیجه می‌توان گفت که تقویت هماهنگی میان نهادهای بین‌المللی، توسعه سازوکارهای نظارتی مؤثر و توجه همزمان به ابعاد سیاسی، حقوقی و انسانی بحران می‌تواند نقش مهمی در افزایش کارآمدی نظام حفظ صلح ایفا کند و زمینه‌های لازم برای حرکت به سوی صلح پایدار در منطقه را فراهم سازد.</p>	<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۰/۱۶</p> <p>تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۱۱/۲۲</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۲/۱۲</p> <p>تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۲/۱۲</p> <p>واژه‌های کلیدی: حفظ صلح بین‌الملل بحران غزه حقوق بین‌الملل شورای امنیت منازعات منطقه‌ای</p>

استناد: امیدیان فر، محسن، افروغ، عبدالمحمد و برزگرزاده، عباس. (۱۴۰۵). تحلیل تحولات تاریخی و رویه‌های بین‌المللی حفظ صلح در منطقه با تاکید بر قضیه غزه. *جغرافیا و برنامه ریزی منطقه‌ای*، ۱۶(۶۲): ۴۴۶-۴۶۵.

DOI:10.22034/jgeoq.2026.581638.4441.

© نویسندگان.

ناشر: موسسه آموزش عالی قشم

مقدمه

تحولات تاریخی نظام بین‌الملل همواره با تلاش برای ایجاد و حفظ صلح و امنیت همراه بوده است و در این میان سازوکارهای حقوقی و نهادی متعددی برای مدیریت منازعات و جلوگیری از گسترش جنگ شکل گرفته‌اند. پس از جنگ جهانی دوم و تأسیس سازمان ملل متحد، مفهوم «حفظ صلح» به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای جامعه بین‌المللی برای مدیریت بحران‌ها و کنترل درگیری‌ها مطرح شد و در طول زمان به تدریج ابعاد حقوقی، سیاسی و عملیاتی آن گسترش یافت. (Koops, 2025: 12) در این چارچوب، عملیات‌های حفظ صلح سازمان ملل از مأموریت‌های نظارتی ساده به عملیات‌های پیچیده چندبعدی شامل مدیریت بحران، بازسازی سیاسی و حمایت از حقوق بشر تبدیل شده‌اند. تحولات حقوق بین‌الملل نیز به موازات این روند، چارچوب‌های نظری و عملی متعددی را برای مشروعیت‌بخشی به مداخلات صلح‌بانانه و مدیریت وضعیت‌های اشغال یا درگیری‌های مسلحانه فراهم کرده است. (Koziupa, 2019: 90) با این حال، برخی بحران‌های منطقه‌ای به دلیل پیچیدگی‌های ژئوپلیتیکی، تضاد منافع قدرت‌های بزرگ و ساختارهای سیاسی خاص، همچنان چالش‌های جدی برای نظام حفظ صلح بین‌المللی ایجاد کرده‌اند. یکی از برجسته‌ترین این موارد، مناقشه فلسطین و به‌ویژه وضعیت نوار غزه است که طی دهه‌های گذشته به یکی از پیچیده‌ترین پرونده‌های امنیتی و حقوقی در نظام بین‌الملل تبدیل شده است. این بحران نه تنها ابعاد انسانی و امنیتی گسترده‌ای دارد، بلکه از منظر حقوق بین‌الملل و کارآمدی نهادهای مسئول حفظ صلح نیز مورد توجه قرار گرفته است. (Dinstein, 2019: 55) از سوی دیگر، عملکرد شورای امنیت و دیگر نهادهای بین‌المللی در مدیریت این بحران همواره تحت تأثیر ملاحظات قدرت‌های بزرگ قرار داشته است و همین امر پرسش‌های مهمی درباره کارآمدی سازوکارهای بین‌المللی حفظ صلح در چنین منازعاتی مطرح کرده است. (Krisch, 2008: 135) از این رو، بررسی تحولات تاریخی و رویه‌های بین‌المللی حفظ صلح در منطقه با تأکید بر قضیه غزه می‌تواند به درک بهتر چالش‌ها و محدودیت‌های نظام امنیت جمعی در مواجهه با بحران‌های پیچیده منطقه‌ای کمک کند.

حفظ صلح و امنیت بین‌المللی یکی از بنیادی‌ترین اهداف نظام حقوقی و نهادی شکل گرفته پس از جنگ جهانی دوم است و سازمان ملل متحد به عنوان مهم‌ترین نهاد بین‌المللی مسئول تحقق این هدف، سازوکارهای متعددی را برای پیشگیری، مدیریت و حل منازعات ایجاد کرده است. در این میان، عملیات‌های حفظ صلح سازمان ملل به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای عملی جامعه بین‌المللی در کنترل بحران‌ها و جلوگیری از تشدید درگیری‌ها شناخته می‌شوند. (Bellamy, 2021: 41) با وجود این، تجربه دهه‌های اخیر نشان می‌دهد که کارآمدی این سازوکارها در مناطق مختلف جهان یکسان نبوده و در برخی بحران‌های منطقه‌ای با محدودیت‌ها و چالش‌های جدی مواجه شده است. یکی از مهم‌ترین نمونه‌های چنین وضعیت‌هایی، مناقشه طولانی‌مدت فلسطین و به‌ویژه وضعیت نوار غزه است که به دلیل پیچیدگی‌های سیاسی، امنیتی و حقوقی، به یکی از دشوارترین پرونده‌های نظام امنیت جمعی تبدیل شده است. وضعیت غزه از منظر حقوق بین‌الملل با مباحثی همچون اشغال، حق تعیین سرنوشت، حقوق بشر و قواعد حقوق بشردوستانه بین‌المللی پیوند خورده و همین امر آن را به موضوعی چندبعدی در مطالعات حقوق بین‌الملل و روابط بین‌الملل تبدیل کرده است (احمدی نژاد، ۱۳۹۹: ۱۲۶۷).

علاوه بر این، ساختار قدرت در نظام بین‌الملل و نقش قدرت‌های بزرگ در تصمیم‌گیری‌های شورای امنیت نیز تأثیر قابل توجهی بر نحوه مدیریت این بحران داشته است؛ به گونه‌ای که در بسیاری از موارد اختلاف منافع میان بازیگران اصلی، مانع از اتخاذ اقدامات مؤثر برای حل مناقشه شده است (سید ناصری، ۱۴۰۱: ۱۴). از سوی دیگر، تحولات منطقه‌ای و تغییر الگوهای امنیتی در خاورمیانه نیز بر روند مدیریت بحران غزه اثرگذار بوده و موجب شکل‌گیری ترتیبات امنیتی و سیاسی جدید در منطقه شده است (پیری، ۱۴۰۱: ۱۱۰). برخی پژوهش‌ها نشان می‌دهند که نهادهای بین‌المللی در مدیریت بحران‌های پیچیده منطقه‌ای با محدودیت‌های ساختاری و سیاسی روبه‌رو هستند و این امر می‌تواند کارآمدی عملیات‌های حفظ صلح را تحت تأثیر قرار دهد. (Duursma, 2023: 420) در همین راستا، بررسی کارکرد نهادهای بین‌المللی و سازوکارهای حقوقی مرتبط با حفظ صلح در بحران‌های منطقه‌ای اهمیت ویژه‌ای یافته است (حسینی، ۱۴۰۰: ۱۸۲). بر این اساس، مسئله اصلی این پژوهش آن است که با وجود توسعه سازوکارهای حقوقی و نهادی برای حفظ صلح در نظام بین‌الملل، چرا در برخی موارد از جمله بحران غزه این سازوکارها نتوانسته‌اند به طور مؤثر به حل مناقشه و برقراری صلح پایدار منجر شوند و چه عوامل تاریخی، حقوقی و سیاسی در شکل‌گیری این وضعیت نقش داشته‌اند. بحران غزه به عنوان یکی از طولانی‌ترین و پیچیده‌ترین منازعات معاصر، نه تنها پیامدهای گسترده

انسانی و امنیتی برای منطقه خاورمیانه داشته است، بلکه چالش‌های مهمی برای کارآمدی نظام حقوق بین‌الملل و سازوکارهای حفظ صلح ایجاد کرده است. بررسی تاریخی و حقوقی این بحران می‌تواند به شناخت بهتر محدودیت‌ها و ظرفیت‌های نهادهای بین‌المللی در مدیریت منازعات کمک کند. همچنین تحلیل رویه‌های بین‌المللی مرتبط با حفظ صلح در این منطقه می‌تواند زمینه‌ساز ارائه راهکارهای مؤثرتر برای تقویت نظام امنیت جمعی و افزایش کارآمدی نهادهای بین‌المللی در مواجهه با بحران‌های مشابه در آینده باشد.

مطالعه تحولات مربوط به حفظ صلح در نظام بین‌الملل بدون توجه به مبانی نظری و رویکردهای حقوقی حاکم بر این حوزه امکان‌پذیر نیست. در حوزه روابط بین‌الملل، نظریه‌های مختلفی برای تبیین چگونگی شکل‌گیری و تداوم صلح و جنگ ارائه شده‌اند که هر یک دیدگاه متفاوتی نسبت به نقش نهادهای بین‌المللی و قواعد حقوقی دارند. نظریه واقع‌گرایی بر نقش قدرت و منافع دولت‌ها در شکل‌گیری نظم بین‌المللی تأکید می‌کند و معتقد است که نهادهای بین‌المللی در نهایت تحت تأثیر توازن قدرت میان بازیگران اصلی قرار دارند (دهقانی فیروزآبادی، ۱۴۰۳: ۲۱۴). در مقابل، رویکرد لیبرالی با تأکید بر همکاری بین‌المللی، نقش سازمان‌های بین‌المللی و قواعد حقوقی را در کاهش تعارضات و ایجاد سازوکارهای صلح‌آمیز برجسته می‌کند (ابراهیم‌گل، ۱۳۹۶: ۱۸۳). از منظر حقوق بین‌الملل نیز مفهوم حفظ صلح در چارچوب اصول بنیادینی همچون منع توسل به زور، حل مسالمت‌آمیز اختلافات و احترام به حقوق بشر تحلیل می‌شود. این اصول در اسناد بین‌المللی و رویه‌های سازمان ملل به عنوان مبنای مشروعیت اقدامات صلح‌بانانه مطرح شده‌اند (O'Connell, 2022: 73). علاوه بر این، قواعد حقوق بشر دوستانه بین‌المللی و مقررات مربوط به وضعیت اشغال نیز در تحلیل بحران‌هایی مانند غزه نقش اساسی دارند، زیرا این قواعد چارچوب حقوقی رفتار طرف‌های درگیر و مسئولیت‌های قدرت‌های اشغالگر را مشخص می‌کنند (Dinstein, 2019: 102). در سطح نهادی نیز شورای امنیت سازمان ملل به عنوان مهم‌ترین نهاد مسئول حفظ صلح و امنیت بین‌المللی، از اختیارات گسترده‌ای برای مدیریت بحران‌ها برخوردار است، هرچند عملکرد آن در بسیاری از موارد تحت تأثیر ملاحظات سیاسی و منافع قدرت‌های بزرگ قرار دارد (زارکا، ۱۴۰۰: ۲۸۹). از سوی دیگر، تحول مفهوم عملیات‌های حفظ صلح در دهه‌های اخیر نشان‌دهنده گذار از مأموریت‌های سنتی نظارتی به عملیات‌های چندبعدی شامل حمایت از توسعه، بازسازی نهادی و حفاظت از غیرنظامیان است (Gledhill, 2021: 205). نوآوری اصلی این مقاله در ارائه تحلیلی تلفیقی از ابعاد تاریخی، حقوقی و نهادی مربوط به حفظ صلح در منطقه خاورمیانه با تمرکز ویژه بر قضیه غزه است. در حالی که بسیاری از مطالعات موجود هر یک از این ابعاد را به طور جداگانه بررسی کرده‌اند، پژوهش حاضر تلاش می‌کند با رویکردی جامع، ارتباط میان تحولات تاریخی مناقشه، قواعد حقوق بین‌الملل و عملکرد نهادهای مسئول حفظ صلح را به صورت یکپارچه تحلیل کند. این رویکرد می‌تواند به تبیین دقیق‌تر چالش‌های ساختاری نظام حفظ صلح در مواجهه با بحران‌های پیچیده منطقه‌ای کمک کند. هدف اصلی این پژوهش تحلیل تحولات تاریخی و بررسی رویه‌های بین‌المللی مرتبط با حفظ صلح در منطقه خاورمیانه با تأکید بر قضیه غزه است. از اهداف فرعی تحقیق می‌توان به بررسی چارچوب‌های حقوقی حاکم بر حفظ صلح در نظام بین‌الملل، تحلیل نقش نهادهای بین‌المللی به ویژه سازمان ملل متحد در مدیریت بحران غزه و ارزیابی چالش‌ها و محدودیت‌های سازوکارهای موجود در تحقق صلح پایدار اشاره کرد. سؤال اصلی پژوهش عبارت است از اینکه تحولات تاریخی و رویه‌های بین‌المللی حفظ صلح تا چه اندازه در مدیریت بحران غزه مؤثر بوده‌اند و چه عوامل حقوقی و سیاسی بر کارآمدی این سازوکارها تأثیر گذاشته‌اند؟

ادبیات و مبانی نظری

ادبیات پژوهش در حوزه حفظ صلح بین‌المللی نشان می‌دهد که مفهوم صلح در طول تاریخ اندیشه سیاسی و حقوقی دچار تحول قابل توجهی شده است. در سنت فلسفی کلاسیک، صلح صرفاً به معنای فقدان جنگ تلقی نمی‌شد، بلکه به عنوان نظمی اخلاقی و سیاسی در جامعه انسانی مورد توجه قرار می‌گرفت. افلاطون در آثار خود صلح را نتیجه تحقق عدالت در ساختار سیاسی می‌دانست و معتقد بود که تعادل میان اجزای جامعه می‌تواند از بروز تعارضات جلوگیری کند (افلاطون، ۱۳۹۸: ۲۱۴). در ادامه این سنت فکری، نظریه‌پردازان حقوق طبیعی مانند هوگو گروسیوس تلاش کردند تا قواعدی جهانی برای تنظیم روابط میان دولت‌ها ارائه

دهند و از طریق حقوق بین‌الملل، چارچوبی برای محدودسازی جنگ و حفظ صلح ایجاد کنند (گروسوسوس، ۱۴۰۲: ۶۱). در دوره معاصر، مفهوم صلح در ادبیات روابط بین‌الملل و حقوق بین‌الملل ابعاد گسترده‌تری پیدا کرده و از یک وضعیت صرفاً منفی به مفهومی مثبت شامل امنیت انسانی، توسعه و احترام به حقوق بشر تبدیل شده است (علیخانی، ۱۴۰۳: ۸۸). در همین راستا، پژوهش‌های جدید نشان می‌دهند که صلح پایدار مستلزم ترکیب عناصر حقوقی، سیاسی و اقتصادی است و نمی‌توان آن را صرفاً در چارچوب موازنه قدرت یا فقدان جنگ تحلیل کرد (جوفار، ۱۴۰۳: ۵۲). از سوی دیگر، مفهوم «فرهنگ صلح» نیز در ادبیات معاصر مورد توجه قرار گرفته و بر این نکته تأکید دارد که ایجاد صلح پایدار نیازمند تغییر نگرش‌ها، ارزش‌ها و ساختارهای اجتماعی در سطح داخلی و بین‌المللی است (ایوانس پیم، ۱۳۹۶: ۷۳). در این چارچوب، بسیاری از پژوهشگران بر این باورند که نظام بین‌الملل برای تحقق صلح پایدار نیازمند نهادهای مؤثر و قواعد حقوقی الزام‌آور است که بتوانند رفتار دولت‌ها را تنظیم و از بروز درگیری‌های مسلحانه جلوگیری کنند (فلسفی، ۱۴۰۰: ۱۱۲).

در ادبیات تخصصی مربوط به حفظ صلح، نقش سازمان ملل متحد و سازوکارهای نهادی آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. پس از جنگ جهانی دوم، منشور سازمان ملل متحد چارچوب حقوقی جدیدی برای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی ایجاد کرد و نهادهایی مانند شورای امنیت را مسئول مدیریت بحران‌های بین‌المللی قرار داد. در این چارچوب، شورای امنیت به عنوان مهم‌ترین رکن اجرایی نظام امنیت جمعی شناخته می‌شود و اختیار اتخاذ اقدامات لازم برای مقابله با تهدید علیه صلح را دارد (آقایی، ۱۳۹۴: ۹۷). ادبیات پژوهش نشان می‌دهد که عملیات‌های حفظ صلح سازمان ملل در طول زمان از مأموریت‌های ساده نظارتی به عملیات‌های پیچیده چندبعدی تبدیل شده‌اند که شامل حفاظت از غیرنظامیان، حمایت از نهادسازی سیاسی و کمک به توسعه اقتصادی نیز می‌شود (Bellamy, 2021: 56). این تحول بیانگر تغییر رویکرد جامعه بین‌المللی نسبت به مفهوم صلح است؛ به گونه‌ای که صلح پایدار مستلزم ایجاد ساختارهای سیاسی و اجتماعی باثبات تلقی می‌شود (Gledhill, 2021: 208). با این حال، بسیاری از پژوهش‌ها نشان می‌دهند که عملیات‌های حفظ صلح با چالش‌های ساختاری و سیاسی متعددی مواجه هستند و در برخی موارد به دلیل محدودیت منابع، اختلاف منافع قدرت‌های بزرگ یا پیچیدگی‌های محلی نتوانسته‌اند به نتایج مورد انتظار دست یابند (Duursma, 2023: 419). ادبیات معاصر مطرح شده و هدف آن افزایش کارآمدی و انعطاف‌پذیری این سازوکارها در مواجهه با بحران‌های پیچیده است (Cassin, 2023: 7). به طور کلی، ادبیات موجود نشان می‌دهد که حفظ صلح در نظام امروزی مستلزم ترکیب ابزارهای حقوقی، سیاسی و نهادی و نیز همکاری میان بازیگران مختلف بین‌المللی است.

از منظر مطالعات منطقه‌ای و حقوق بین‌الملل، مناقشه فلسطین و به‌ویژه وضعیت نوار غزه یکی از مهم‌ترین حوزه‌های مطالعاتی در ارتباط با چالش‌های حفظ صلح محسوب می‌شود. این مناقشه نه تنها دارای ابعاد سیاسی و امنیتی است، بلکه مسائل پیچیده‌ای در حوزه حقوق بین‌الملل از جمله اشغال سرزمین، حقوق بشر، حقوق بشردوستانه بین‌المللی و حق تعیین سرنوشت را نیز دربر می‌گیرد. در این زمینه، برخی پژوهش‌ها به بررسی وضعیت حقوقی سرزمین‌های فلسطینی و آثار اقدامات امنیتی و نظامی بر حقوق بین‌الملل پرداخته‌اند (افشاری، ۱۴۰۲: ۱۴۶). همچنین در ادبیات حقوقی، دیوار حائل و سیاست‌های امنیتی اعمال شده در سرزمین‌های فلسطینی به عنوان نمونه‌هایی از چالش‌های اجرای قواعد حقوق بین‌الملل مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. از سوی دیگر، بسیاری از پژوهشگران بر این نکته تأکید دارند که بحران‌های طولانی‌مدت منطقه‌ای مانند مناقشه غزه، محدودیت‌های نظام امنیت جمعی را آشکار می‌کنند و نشان می‌دهند که تحقق صلح پایدار در چنین مواردی نیازمند رویکردهای چندبعدی و همکاری گسترده بین‌المللی است (زارکا، ۱۴۰۰: ۲۳۱). افزون بر این، برخی مطالعات جدید به ارتباط میان ژئوپلیتیک منطقه‌ای و فرآیندهای صلح اشاره کرده و نشان داده‌اند که تحولات سیاسی و امنیتی در خاورمیانه نقش مهمی در شکل‌گیری روندهای صلح یا تشدید منازعات دارند (دهقانی فیروزآبادی، ۱۴۰۰: ۱۷۴). در نتیجه، بررسی تحولات تاریخی و رویه‌های بین‌المللی مرتبط با حفظ صلح در ارتباط با بحران غزه می‌تواند به فهم بهتر تعامل میان قواعد حقوقی، منافع قدرت‌ها و شرایط ژئوپلیتیکی در فرآیند مدیریت منازعات کمک کند.

میانی نظری پژوهش حاضر بر مجموعه‌ای از نظریه‌ها و رویکردهای حقوقی و روابط بین‌الملل استوار است که به تحلیل چگونگی شکل‌گیری و تداوم صلح در نظام بین‌الملل می‌پردازند. یکی از مهم‌ترین رویکردها در این زمینه، نظریه واقع‌گرایی است که بر

نقش قدرت و منافع دولت‌ها در تعیین رفتارهای بین‌المللی تأکید دارد. بر اساس این دیدگاه، نهادهای بین‌المللی مانند سازمان ملل متحد تا حد زیادی تحت تأثیر موازنه قدرت میان دولت‌های بزرگ عمل می‌کنند و توانایی آنها در مدیریت بحران‌ها به میزان توافق میان این قدرت‌ها بستگی دارد (دهقانی فیروزآبادی، ۱۴۰۳: ۲۲۱). در مقابل، رویکرد لیبرالی بر اهمیت همکاری بین‌المللی، نهادهای چندجانبه و قواعد حقوقی در کاهش تعارضات میان دولت‌ها تأکید می‌کند و معتقد است که نهادهای بین‌المللی می‌توانند از طریق ایجاد هنجارها و سازوکارهای مشترک، زمینه‌های صلح پایدار را فراهم کنند (جکسون، ۱۴۰۰: ۱۴۶). در کنار این دیدگاه‌ها، برخی نظریه‌های انتقادی نیز به بررسی ساختارهای قدرت در نظام بین‌الملل پرداخته و معتقدند که نظم جهانی موجود گاه می‌تواند موجب تداوم برخی منازعات شود.

در حوزه حقوق بین‌الملل نیز نظریه‌های مختلفی درباره مفهوم صلح و سازوکارهای تحقق آن مطرح شده است. یکی از مهم‌ترین این رویکردها مبتنی بر اصل منع توسل به زور و حل مسالمت‌آمیز اختلافات است که در منشور سازمان ملل متحد به عنوان مبنای نظم حقوقی بین‌المللی پذیرفته شده است (برونو، ۱۳۹۴: ۳۱۲). در این چارچوب، سازوکارهایی مانند میانجیگری، داوری، سازش و رسیدگی قضایی به عنوان ابزارهای حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات میان دولت‌ها مورد توجه قرار گرفته‌اند (صلح‌چی، ۱۴۰۰: ۵۹). علاوه بر این، تحولات معاصر حقوق بین‌الملل نشان می‌دهد که مفهوم «حق بر صلح» نیز به تدریج در اسناد و رویه‌های بین‌المللی مطرح شده و به عنوان یکی از حقوق بنیادین بشری مورد توجه قرار گرفته است (Human Rights Council, 2017: 3). برخی نظریه‌پردازان حقوق بین‌الملل نیز بر نقش هنجارهای اخلاقی و فلسفی در شکل‌گیری قواعد حقوقی تأکید کرده و معتقدند که توسعه حقوق بین‌الملل باید در راستای تحقق عدالت و صلح جهانی باشد (تسون، ۱۴۰۴: ۹۱). همچنین در چارچوب نظریه‌های نهادی، سازمان‌های بین‌المللی به عنوان ابزارهای تنظیم روابط میان دولت‌ها و مدیریت بحران‌های بین‌المللی مورد تحلیل قرار می‌گیرند و نقش آنها در ایجاد ثبات و پیشگیری از درگیری‌ها مورد توجه قرار می‌گیرد (بیگ زاده، ۱۴۰۰: ۱۸۴). در مجموع، ترکیب این رویکردهای نظری امکان تحلیل جامع‌تری از سازوکارهای حفظ صلح و چالش‌های آن در بحران‌هایی مانند مناقشه غزه را فراهم می‌سازد.

پیشینه پژوهش

مطالعه پیشینه پژوهش در حوزه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی نشان می‌دهد که این موضوع همواره در کانون توجه پژوهشگران حقوق بین‌الملل و روابط بین‌الملل قرار داشته است. به ویژه در ارتباط با مناقشات منطقه‌ای نظیر بحران فلسطین و غزه، تحقیقات متعددی به بررسی نقش نهادهای بین‌المللی، سازوکارهای حقوقی و عوامل ژئوپلیتیکی مؤثر بر روند صلح پرداخته‌اند. بررسی این مطالعات می‌تواند چارچوبی مناسب برای تحلیل دقیق‌تر تحولات تاریخی و رویه‌های بین‌المللی حفظ صلح فراهم سازد. در میان پژوهش‌های داخلی، مطالعات متعددی به بررسی ابعاد حقوقی و سیاسی حفظ صلح و امنیت بین‌المللی پرداخته‌اند. کریمی پناهان و ستایش‌پور (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان نقش دیوان بین‌المللی دادگستری در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی بیان کردند که صلح و امنیت بین‌المللی از مهم‌ترین اهداف سازمان ملل است و دیوان بین‌المللی دادگستری از طریق تفسیر و اجرای قواعد حقوق بین‌الملل نقش مهمی در تحقق این هدف ایفا می‌کند؛ در حالی که مقاله حاضر علاوه بر نهادهای قضایی، تحولات تاریخی و رویه‌های عملی حفظ صلح در بحران غزه را بررسی می‌کند. پیری و معتضدراد (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان زمینه‌ها و بسترهای صلح نوین اعراب و اسرائیل در پرتو سیاست‌های منطقه‌ای ایران بیان کردند که برخی کشورهای عربی برای تضمین امنیت و خروج از شرایط بی‌ثبات منطقه‌ای به سمت عادی‌سازی روابط با اسرائیل حرکت کرده‌اند؛ با این حال مطالعه حاضر به جای تمرکز بر روابط دیپلماتیک منطقه‌ای، سازوکارهای بین‌المللی حفظ صلح در ارتباط با بحران غزه را تحلیل می‌کند. سیدناصری (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان کارکردها و صلاحیت شورای امنیت در پیشگیری از اختلافات جهت حفظ صلح و امنیت جهانی بیان کردند که شورای امنیت به عنوان رکن اصلی سازمان ملل با استفاده از ابزارهای فصل ششم و هفتم منشور، نقش محوری در مدیریت بحران‌های بین‌المللی دارد؛ در حالی که مقاله حاضر علاوه بر شورای امنیت، سایر رویه‌های بین‌المللی مرتبط با بحران غزه را بررسی می‌کند. سلطانی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان مسدودسازی روند صلح (جغرافیا و هیدروپلیتیک و تأثیر آن بر

مناقشه اسرائیل-فلسطین) نشان دادند که سیاست‌های آبی و ژئوپلیتیکی اسرائیل در سرزمین‌های اشغالی موجب تشدید نابرابری و مانع تحقق صلح پایدار شده است؛ با این وجود پژوهش حاضر تمرکز بیشتری بر سازوکارهای حقوقی و نهادی حفظ صلح دارد. زراع شعار (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان نقش دبیرکل سازمان ملل متحد در حفظ و برقراری صلح و امنیت بین‌المللی بیان کردند که دبیرکل از طریق میانجیگری، عمل نیک و جلب توجه شورای امنیت می‌تواند در مدیریت بحران‌های بین‌المللی نقش مؤثری ایفا کند؛ در حالی که مقاله حاضر به بررسی گسترده‌تر رویه‌های بین‌المللی حفظ صلح با تمرکز بر بحران غزه می‌پردازد. در حوزه مطالعات خارجی نیز پژوهش‌های متعددی درباره تحول مفهوم و کارکرد عملیات‌های حفظ صلح سازمان ملل انجام شده است. Duursma و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهشی با عنوان حفظ صلح سازمان ملل در ۷۵: دستاوردها، چالش‌ها و چشم‌اندازها بیان کردند که عملیات‌های حفظ صلح سازمان ملل طی هفتاد و پنج سال گذشته به یکی از مهم‌ترین ابزارهای مدیریت بحران‌های بین‌المللی تبدیل شده‌اند و اصولی مانند رضایت طرفین، بی‌طرفی و محدودیت استفاده از زور از مبانی اساسی این عملیات محسوب می‌شوند؛ در حالی که مقاله حاضر این اصول را در بستر بحران غزه تحلیل می‌کند. Cassin و Zyla (2023) در پژوهشی با عنوان اصلاحات سازمان ملل متحد برای عصر صلح‌بانی عملی بیان کردند که نظام صلح‌سازی لیبرال در حال تغییر است و سازمان ملل برای افزایش کارآمدی عملیات‌های صلح‌نیامند اصلاحات نهادی و رویکردهای محلی محور است؛ با این حال پژوهش حاضر به بررسی تأثیر این تحولات بر یکی از مهم‌ترین بحران‌های منطقه‌ای یعنی غزه می‌پردازد. Bellamy و همکاران (۲۰۲۱) در کتابی با عنوان درک صلح‌بانی بیان کردند که عملیات‌های صلح‌نیامند همچنان ابزار اصلی مدیریت درگیری‌های مسلحانه و حفاظت از غیرنظامیان محسوب می‌شوند و چالش‌هایی مانند پیچیدگی محیط‌های عملیاتی و تغییرات ژئوپلیتیکی بر عملکرد آنها تأثیرگذار است؛ در حالی که مقاله حاضر این چالش‌ها را در چارچوب مناقشه فلسطین تحلیل می‌کند. Gledhill و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان توسعه صلح: تکامل اهداف و فعالیت‌های توسعه در حفظ صلح سازمان ملل متحد بیان کردند که میان حفظ صلح و توسعه ارتباطی نزدیک وجود دارد و در بسیاری از مأموریت‌های صلح‌بانی اهداف امنیتی کوتاه‌مدت بر برنامه‌های توسعه بلندمدت اولویت یافته‌اند؛ در حالی که مقاله حاضر به بررسی پیامدهای این رویکرد در مدیریت بحران‌های منطقه‌ای از جمله غزه می‌پردازد.

در جمع‌بندی پیشینه‌های پژوهش می‌توان گفت که مطالعات داخلی بیشتر بر ابعاد حقوقی نهادهای بین‌المللی مانند شورای امنیت، دیوان بین‌المللی دادگستری و نقش بازیگران منطقه‌ای در فرآیند صلح تمرکز داشته‌اند و پژوهش‌های خارجی عمدتاً به تحول عملیات‌های حفظ صلح و چالش‌های نهادی سازمان ملل پرداخته‌اند. با این حال، کمتر مطالعه‌ای به صورت جامع و تلفیقی به بررسی تحولات تاریخی و رویه‌های بین‌المللی حفظ صلح در ارتباط با بحران غزه پرداخته است. نوآوری مقاله حاضر در آن است که با ترکیب تحلیل تاریخی، حقوقی و نهادی، عملکرد سازوکارهای بین‌المللی حفظ صلح را در بستر یکی از پیچیده‌ترین بحران‌های منطقه‌ای بررسی می‌کند و تلاش دارد تصویری جامع از ظرفیت‌ها و محدودیت‌های نظام امنیت جمعی در مدیریت بحران غزه ارائه دهد.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت توصیفی - تحلیلی است و با بهره‌گیری از روش مطالعه کتابخانه‌ای انجام شده است. در این تحقیق، داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز از طریق بررسی منابع معتبر علمی شامل کتاب‌ها، مقالات علمی - پژوهشی، گزارش‌ها و اسناد حقوقی و بین‌المللی مرتبط با موضوع حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و همچنین مطالعات مربوط به بحران فلسطین و غزه گردآوری شده است. در فرایند جمع‌آوری داده‌ها، ابتدا منابع تخصصی در حوزه حقوق بین‌الملل، روابط بین‌الملل و مطالعات صلح‌شناسایی و انتخاب گردید و سپس با استفاده از روش فیش‌برداری علمی، نکات، مفاهیم و دیدگاه‌های مهم استخراج و دسته‌بندی شد. در مرحله بعد، داده‌های گردآوری‌شده با بهره‌گیری از رویکرد تحلیل کیفی و استنباطی مورد بررسی قرار گرفت تا تحولات تاریخی و رویه‌های بین‌المللی مرتبط با حفظ صلح در منطقه، به ویژه در ارتباط با قضیه غزه، تبیین و تحلیل شود. همچنین در این پژوهش تلاش شده است با مقایسه دیدگاه‌ها و تحلیل اسناد و رویه‌های بین‌المللی، تصویری جامع از عملکرد نهادها و سازوکارهای بین‌المللی در مدیریت و حفظ صلح در این بحران ارائه گردد.

یافته ها

۱: تحولات تاریخی مفهوم حفظ صلح در حقوق بین الملل و تأثیر آن بر مدیریت بحران غزه

تحول مفهوم حفظ صلح در حقوق بین الملل را باید در بستر تاریخی شکل گیری نظم بین المللی مدرن و تلاش دولت ها برای جلوگیری از بروز جنگ های گسترده بررسی کرد. در اندیشه کلاسیک حقوق بین الملل، به ویژه در آثار هوگو گروسیوس، صلح نه تنها به عنوان فقدان جنگ بلکه به عنوان وضعیتی مبتنی بر قواعد حقوقی میان دولت ها تعریف می شد. گروسیوس با طرح اصولی همچون محدودسازی جنگ و رعایت قواعد انسانی در مخاصمات، پایه های نظری برای شکل گیری نظم حقوقی بین المللی را فراهم کرد و معتقد بود که حتی در شرایط جنگ نیز دولت ها ملزم به رعایت اصول اخلاقی و حقوقی هستند (گروسیوس، ۱۴۰۲: ۱۱۲). این دیدگاه در قرون بعدی توسط نظریه پردازان حقوق بین الملل توسعه یافت و به تدریج مفهوم امنیت جمعی و نقش نهادهای بین المللی در حفظ صلح مطرح شد. با شکل گیری سازمان ملل متحد پس از جنگ جهانی دوم، حفظ صلح و امنیت بین المللی به عنوان هدف اصلی این سازمان در ماده اول منشور مورد تأکید قرار گرفت و سازوکارهایی همچون شورای امنیت برای مدیریت بحران های بین المللی ایجاد شد (برونو، ۱۳۹۴: ۸۴). در این چارچوب، عملیات های حفظ صلح سازمان ملل به عنوان ابزار عملی برای جلوگیری از گسترش درگیری ها و تثبیت آتش بس ها توسعه یافتند. پژوهشگران معتقدند که این عملیات ها از دهه ۱۹۵۰ به بعد به تدریج به یکی از مهم ترین ابزارهای مدیریت بحران های بین المللی تبدیل شدند و در بسیاری از مناطق جهان از جمله خاورمیانه مورد استفاده قرار گرفتند (Koziupa, 2019: 92). در همین راستا، بحران فلسطین و به ویژه وضعیت غزه یکی از نمونه های برجسته ای است که در آن تلاش های متعدد بین المللی برای حفظ صلح صورت گرفته اما به دلیل پیچیدگی های سیاسی و ژئوپلیتیکی منطقه، این تلاش ها با چالش های جدی مواجه بوده است (افشاری، ۱۴۰۲: ۲۱۱).

با گذشت زمان، مفهوم حفظ صلح در حقوق بین الملل از یک رویکرد صرفاً نظامی و امنیتی به رویکردی چندبعدی و جامع تغییر یافته است. در دهیس، وظای عملیات های حفظ صلح سازمان ملل علاوه بر نظارت بر آتش بس، وظایفی همچون حمایت از غیرنظامیان، بازسازی نهادهای حکومتی، توسعه اقتصادی و تقویت حاکمیت قانون را نیز در بر گرفته اند. این تحول مفهومی ناشی از درک فزاینده جامعه بین المللی از پیچیدگی منازعات معاصر است که اغلب ریشه های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی عمیقی دارند (Bellamy et al., 2021: 44). در چنین چارچوبی، حفظ صلح دیگر صرفاً به معنای جلوگیری از جنگ میان دولت ها نیست، بلکه شامل مدیریت بحران های داخلی، حمایت از حقوق بشر و ایجاد شرایط لازم برای توسعه پایدار نیز می شود. در مورد بحران غزه نیز بسیاری از تحلیلگران معتقدند که حل پایدار این بحران مستلزم اتخاذ رویکردی جامع است که علاوه بر ابعاد امنیتی، مسائل انسانی، اقتصادی و سیاسی را نیز در بر گیرد (سلطانی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۰۱). در همین زمینه، برخی از پژوهش ها نشان می دهد که نهادهای بین المللی مانند شورای امنیت و مجمع عمومی سازمان ملل در تلاش برای مدیریت این بحران با محدودیت هایی مواجه بوده اند که ناشی از تضاد منافع قدرت های بزرگ و پیچیدگی ساختار سیاسی منطقه است (Krisch, 2008: 135).

از منظر حقوق بین الملل، وضعیت غزه به عنوان یکی از پیچیده ترین نمونه های اشغال و منازعه مسلحانه معاصر مورد بررسی قرار گرفته است. برخی از حقوقدانان معتقدند که اگرچه اسرائیل در سال ۲۰۰۵ نیروهای نظامی خود را از غزه خارج کرد، اما به دلیل کنترل مؤثر بر مرزها، فضای هوایی و دریایی این منطقه، همچنان می توان آن را نوعی اشغال غیرمستقیم دانست (Dinstein, 2019: 276). این وضعیت موجب شده است که بسیاری از قواعد حقوق بشردوستانه بین المللی در مورد غزه قابل اعمال باشد و مسئولیت هایی برای طرف های درگیر ایجاد کند. علاوه بر این، سازمان های بین المللی و نهادهای حقوق بشری بارها بر ضرورت رعایت اصول بنیادین حقوق بین الملل بشردوستانه از جمله اصل تفکیک میان اهداف نظامی و غیرنظامی و اصل تناسب در عملیات نظامی تأکید کرده اند (Human Rights Council, 2017: 14). با این حال، استمرار خشونت ها در این منطقه نشان می دهد که اجرای مؤثر این اصول با چالش های جدی مواجه است و نظام بین المللی هنوز نتوانسته سازوکارهای مؤثری برای تضمین رعایت آنها ایجاد کند (احمدی نژاد و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۲۷۱).

در دهه های اخیر، بحث درباره کارآمدی نظام امنیت جمعی و نقش سازمان ملل در مدیریت بحران های منطقه ای بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است. برخی پژوهشگران معتقدند که عملیات های حفظ صلح سازمان ملل اگرچه در بسیاری از موارد به

کاهش خشونت‌ها کمک کرده‌اند، اما در مواجهه با منازعات پیچیده‌ای مانند بحران فلسطین با محدودیت‌های جدی مواجه هستند. یکی از مهم‌ترین این محدودیت‌ها، وابستگی تصمیمات شورای امنیت به اراده سیاسی قدرت‌های بزرگ است که گاه مانع اتخاذ اقدامات مؤثر برای پایان دادن به درگیری‌ها می‌شود (بیگزاده، ۱۴۰۰: ۱۹۳). علاوه بر این، برخی تحلیلگران بر این باورند که ساختار سنتی عملیات‌های حفظ صلح که بر رضایت طرف‌های درگیر و بی‌طرفی نیروهای بین‌المللی تأکید دارد، در شرایطی که یکی از طرف‌ها به طور مداوم از ابزارهای نظامی استفاده می‌کند، کارایی محدودی دارد. (Duursma et al., 2023: 428) در چنین شرایطی، برخی از صاحب‌نظران پیشنهاد کرده‌اند که جامعه بین‌المللی باید رویکردهای نوینی برای مدیریت بحران‌های پیچیده اتخاذ کند که ترکیبی از ابزارهای دیپلماتیک، حقوقی و اقتصادی باشد (جکسون و سورنسون، ۱۴۰۰: ۲۸۷). تحولات تاریخی مفهوم حفظ صلح نشان می‌دهد که این مفهوم از یک رویکرد محدود به جلوگیری از جنگ میان دولت‌ها به یک چارچوب جامع برای مدیریت بحران‌های پیچیده بین‌المللی تبدیل شده است. با این حال، تجربه بحران غزه نشان می‌دهد که حتی پیشرفته‌ترین سازوکارهای حقوقی و نهادی نیز در صورتی که با اراده سیاسی کافی از سوی بازیگران اصلی نظام بین‌الملل همراه نباشند، نمی‌توانند به طور مؤثر در تحقق صلح پایدار نقش ایفا کنند. از این رو، بررسی تحولات تاریخی حفظ صلح نه تنها برای درک محدودیت‌های موجود در نظام امنیت جمعی ضروری است، بلکه می‌تواند زمینه‌ساز ارائه راهکارهای جدید برای مدیریت بحران‌های مشابه در آینده باشد.

۲: ساختارهای نهادی حفظ صلح در نظام بین‌الملل و کارکرد آنها در بحران غزه

حفظ صلح و امنیت بین‌المللی در چارچوب نظام حقوقی معاصر عمدتاً بر عهده نهادهای بین‌المللی قرار گرفته است که مهم‌ترین آنها سازمان ملل متحد و ارکان مختلف آن به ویژه شورای امنیت است. این نهادها در راستای تحقق اهداف مندرج در منشور ملل متحد، سازوکارهایی برای پیشگیری از منازعات، مدیریت بحران‌ها و ایجاد شرایط لازم برای صلح پایدار ایجاد کرده‌اند. در این چارچوب، شورای امنیت به عنوان مهم‌ترین رکن تصمیم‌گیری در حوزه امنیت بین‌المللی از اختیارات گسترده‌ای برخوردار است و می‌تواند از طریق تصویب قطعنامه‌ها، اعمال تحریم‌ها و حتی صدور مجوز استفاده از نیروی نظامی، به مدیریت بحران‌های بین‌المللی بپردازد (برونو، ۱۳۹۴: ۹۷). علاوه بر شورای امنیت، نهادهای دیگری همچون مجمع عمومی، دبیرخانه سازمان ملل و سازمان‌های تخصصی نیز در فرایند حفظ صلح نقش دارند و می‌توانند از طریق ابتکارات دیپلماتیک، مأموریت‌های حقیقت‌یاب و کمک‌های بشردوستانه در کاهش تنش‌ها و حمایت از غیرنظامیان مشارکت کنند. (Bellamy et al., 2021: 61) با این حال، تجربه بحران غزه نشان داده است که عملکرد این نهادها همواره با چالش‌هایی مواجه بوده است؛ از جمله اختلاف نظر میان قدرت‌های بزرگ، محدودیت‌های سیاسی در شورای امنیت و پیچیدگی‌های ژئوپلیتیکی منطقه خاورمیانه که مانع اتخاذ تصمیمات مؤثر و سریع شده است. (Krisch, 2008: 142) در نتیجه، بررسی ساختارهای نهادی حفظ صلح در نظام بین‌الملل و نحوه تأثیرگذاری آنها بر مدیریت بحران غزه می‌تواند درک بهتری از ظرفیت‌ها و محدودیت‌های این نهادها ارائه دهد.

الف) نقش شورای امنیت سازمان ملل در مدیریت بحران غزه: شورای امنیت سازمان ملل متحد به عنوان مهم‌ترین نهاد مسئول حفظ صلح و امنیت بین‌المللی، در طول دهه‌های گذشته نقش قابل توجهی در رسیدگی به بحران فلسطین و به ویژه وضعیت غزه ایفا کرده است. این شورا از زمان تأسیس تاکنون قطعنامه‌های متعددی درباره منازعه فلسطین و اسرائیل صادر کرده که هدف اصلی آنها کاهش خشونت‌ها، حمایت از حقوق غیرنظامیان و ایجاد زمینه برای مذاکرات صلح بوده است. برای مثال، قطعنامه ۲۴۲ شورای امنیت که پس از جنگ ۱۹۶۷ صادر شد، بر اصل «زمین در برابر صلح» تأکید داشت و خواستار عقب‌نشینی نیروهای اسرائیلی از سرزمین‌های اشغالی شد. (Dinstein, 2019: 201) این قطعنامه و قطعنامه‌های بعدی مانند قطعنامه ۳۳۸ به عنوان چارچوبی حقوقی برای تلاش‌های دیپلماتیک در جهت حل منازعه فلسطین شناخته می‌شوند. با این حال، اجرای عملی این قطعنامه‌ها همواره با چالش‌های سیاسی و امنیتی مواجه بوده است و در بسیاری از موارد نتوانسته به تحقق صلح پایدار منجر شود (افشاری، ۱۴۰۲: ۲۲۵). یکی از مهم‌ترین چالش‌های شورای امنیت در مدیریت بحران غزه، اختلاف نظر میان اعضای دائم این شورا و استفاده از حق وتو است. حق وتو که در اختیار پنج عضو دائم شورای امنیت قرار دارد، در بسیاری از موارد مانع تصویب قطعنامه‌هایی شده که هدف آنها اعمال فشار بیشتر برای توقف درگیری‌ها بوده است. برخی پژوهشگران معتقدند که این وضعیت

باعث شده شورای امنیت در بسیاری از بحران‌های بین‌المللی، از جمله بحران غزه، نتواند به طور مؤثر عمل کند و تصمیمات آن تحت تأثیر ملاحظات سیاسی قدرت‌های بزرگ قرار گیرد (بیگز زاده، ۱۴۰۰: ۲۰۶). در نتیجه، برخی از اقدامات پیشنهادی برای حمایت از غیرنظامیان یا ایجاد سازوکارهای نظارتی بین‌المللی به دلیل عدم توافق میان اعضای دائم شورا به مرحله اجرا نرسیده‌اند (Duursma et al., 2023: 435). نمونه عینی از این وضعیت را می‌توان در واکنش شورای امنیت به درگیری‌های گسترده در غزه در سال‌های اخیر مشاهده کرد. در برخی موارد، شورا نتوانسته است قطعنامه‌هایی برای درخواست آتش‌بس یا تسهیل ارسال کمک‌های بشردوستانه تصویب کند، اما در موارد دیگر اختلاف نظر میان اعضا مانع اتخاذ تصمیمات الزام‌آور شده است. این وضعیت نشان می‌دهد که اگرچه شورای امنیت از نظر حقوقی دارای اختیارات گسترده‌ای برای مدیریت بحران‌های بین‌المللی است، اما در عمل میزان کارآمدی آن تا حد زیادی به اراده سیاسی قدرت‌های بزرگ بستگی دارد. (Bellamy et al., 2021: 73) بنابراین، بررسی عملکرد شورای امنیت در بحران غزه نشان می‌دهد که ساختار نهادی این شورا در کنار ظرفیت‌های قابل توجه، با محدودیت‌های مهمی مواجه است که بر توانایی در تحقق اهداف حفظ صلح تأثیر می‌گذارد.

ب) نقش سازمان‌های بین‌المللی و نهادهای بشردوستانه در کاهش بحران غزه: علاوه بر شورای امنیت، سازمان‌های بین‌المللی و نهادهای بشردوستانه نیز نقش مهمی در مدیریت پیامدهای انسانی بحران غزه ایفا کرده‌اند. سازمان‌هایی مانند کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، آژانس امداد و کار سازمان ملل برای آوارگان فلسطینی (UNRWA) و برنامه جهانی غذا از جمله نهادهایی هستند که در طول سال‌های گذشته تلاش کرده‌اند با ارائه کمک‌های انسانی و خدمات ضروری از رنج غیرنظامیان در این منطقه بکاهند. این سازمان‌ها در شرایطی فعالیت می‌کنند که زیرساخت‌های اقتصادی و اجتماعی غزه به دلیل محاصره طولانی مدت و درگیری‌های مکرر آسیب‌های جدی دیده است. (Human Rights Council, 2017: 21) در چنین شرایطی، فعالیت‌های بشردوستانه نقش حیاتی در تأمین نیازهای اساسی جمعیت غیرنظامی از جمله دسترسی به غذا، آب، خدمات پزشکی و آموزش ایفا می‌کند (سلطانی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۱۸). با این حال، فعالیت سازمان‌های بشردوستانه در غزه با محدودیت‌ها و چالش‌های قابل توجهی مواجه است. محدودیت‌های مربوط به دسترسی به مناطق درگیر، کمبود منابع مالی و موانع سیاسی از جمله عواملی هستند که می‌توانند بر توانایی این سازمان‌ها در ارائه خدمات مؤثر تأثیر بگذارند. برخی گزارش‌ها نشان می‌دهد که در دوره‌های تشدید درگیری‌ها، دسترسی کارکنان بشردوستانه به مناطق آسیب‌دیده با دشواری‌های جدی مواجه می‌شود و این مسئله روند امدادسانی را کند می‌کند. (Koziupa, 2019: 104) علاوه بر این، وابستگی بسیاری از برنامه‌های کمک‌رسانی به حمایت مالی دولت‌ها و نهادهای بین‌المللی باعث شده است که پایداری این برنامه‌ها در بلندمدت با عدم قطعیت همراه باشد. (Krisch, 2008: 150) نمونه عینی از نقش این سازمان‌ها را می‌توان در فعالیت‌های آژانس UNRWA مشاهده کرد که طی دهه‌های گذشته خدمات آموزشی، بهداشتی و اجتماعی گسترده‌ای به میلیون‌ها آواره فلسطینی ارائه داده است. این آژانس یکی از مهم‌ترین نهادهای حمایتی در غزه محسوب می‌شود و بخش قابل توجهی از خدمات عمومی در این منطقه را تأمین می‌کند. با این حال، کاهش منابع مالی و فشارهای سیاسی در سال‌های اخیر باعث شده است که این سازمان با چالش‌های جدی در ادامه فعالیت‌های خود مواجه شود (Duursma et al., 2023: 441). این وضعیت نشان می‌دهد که اگرچه نهادهای بشردوستانه نقش مهمی در کاهش پیامدهای انسانی بحران دارند، اما حل ریشه‌ای بحران غزه نیازمند اقدامات سیاسی و دیپلماتیک گسترده‌تری در سطح بین‌المللی است. بررسی ساختارهای نهادی حفظ صلح در نظام بین‌الملل نشان می‌دهد که این نهادها دارای ظرفیت‌های مهمی برای مدیریت بحران‌ها و کاهش پیامدهای انسانی منازعات هستند. با این حال، تجربه بحران غزه نشان می‌دهد که عملکرد این نهادها در عمل به شدت تحت تأثیر عوامل سیاسی و ژئوپلیتیکی قرار دارد. شورای امنیت اگرچه از اختیارات گسترده‌ای برخوردار است، اما اختلاف نظر میان قدرت‌های بزرگ و استفاده از حق وتو می‌تواند مانع از اتخاذ تصمیمات مؤثر شود. از سوی دیگر، سازمان‌های بشردوستانه نقش مهمی در کاهش رنج غیرنظامیان دارند، اما فعالیت‌های آنها بیشتر به مدیریت پیامدهای بحران محدود می‌شود و نمی‌تواند جایگزین راه‌حل‌های سیاسی برای پایان دادن به منازعه باشد.

۳: ارزیابی حقوقی سازوکارهای حفظ صلح در بحران غزه

بررسی حقوقی سازوکارهای حفظ صلح در بحران غزه مستلزم تحلیل چارچوب‌های حقوقی بین‌المللی است که برای مدیریت مخاصمات مسلحانه و حمایت از غیرنظامیان طراحی شده‌اند. در نظام حقوق بین‌الملل معاصر، منشور ملل متحد، حقوق بین‌الملل بشردوستانه و حقوق بشر بین‌المللی سه ستون اصلی تنظیم رفتار دولت‌ها در شرایط منازعه به شمار می‌روند. منشور ملل متحد در ماده ۲ بند ۴ استفاده از زور در روابط بین‌المللی را ممنوع کرده و تنها در موارد دفاع مشروع یا با مجوز شورای امنیت آن را مجاز می‌داند (برونو، ۱۳۹۴: ۷۳). در همین چارچوب، شورای امنیت مسئولیت اصلی حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را بر عهده دارد و می‌تواند در صورت تهدید صلح، اقداماتی از جمله تحریم یا استفاده از نیروی نظامی را مجاز اعلام کند. با این حال، در مورد بحران غزه، بسیاری از تحلیلگران معتقدند که شورای امنیت نتوانسته است از تمامی ظرفیت‌های حقوقی خود برای پایان دادن به درگیری‌ها استفاده کند. این امر تا حد زیادی ناشی از اختلافات سیاسی میان اعضای دائم شورا و پیچیدگی‌های ژئوپلیتیکی منطقه خاورمیانه است. (Krisch, 2008: 143) در نتیجه، بررسی کارآمدی سازوکارهای حقوقی موجود برای مدیریت بحران غزه به یکی از موضوعات مهم در ادبیات حقوق بین‌الملل تبدیل شده است. (Bellamy et al., 2021: 81) از منظر حقوق بین‌الملل بشردوستانه، تمامی طرف‌های درگیر در مخاصمات مسلحانه ملزم به رعایت اصول بنیادینی هستند که هدف آنها کاهش رنج غیرنظامیان و محدود کردن آثار مخرب جنگ است. مهم‌ترین این اصول شامل اصل تفکیک میان اهداف نظامی و غیرنظامی، اصل تناسب در حملات نظامی و اصل احتیاط در عملیات‌های نظامی است. بر اساس اصل تفکیک، طرف‌های درگیر باید همواره میان اهداف نظامی و غیرنظامیان تمایز قائل شوند و حملات خود را صرفاً متوجه اهداف نظامی کنند (Dinstein, 2019: 145). اصل تناسب نیز بیان می‌کند که حتی در صورت هدف قرار دادن یک هدف نظامی مشروع، حمله نباید خساراتی بیش از حد به غیرنظامیان وارد کند. در بحران غزه، سازمان‌های بین‌المللی و نهادهای حقوق بشری بارها نگرانی خود را درباره نقض احتمالی این اصول ابراز کرده‌اند و خواستار انجام تحقیقات مستقل درباره برخی عملیات‌های نظامی شده‌اند (Human Rights Council, 2017: 32). در عین حال، برخی تحلیلگران نیز بر این باورند که ماهیت جنگ‌های شهری و حضور گروه‌های مسلح در مناطق پرجمعیت می‌تواند اجرای کامل این اصول را با دشواری‌های عملی مواجه کند. (Koziupa, 2019: 109) یکی دیگر از ابعاد مهم ارزیابی حقوقی بحران غزه، مسئله مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها و امکان پاسخگویی در برابر نقض‌های احتمالی حقوق بین‌الملل است. در حقوق بین‌الملل معاصر، اصل مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها ایجاب می‌کند که هر دولتی در صورت نقض تعهدات بین‌المللی خود، مسئول جبران خسارات ناشی از آن باشد. این اصل در پیش‌نویس مواد مربوط به مسئولیت دولت‌ها که توسط کمیسیون حقوق بین‌الملل تدوین شده است به طور مفصل مورد بررسی قرار گرفته است (جکسون و سورنسون، ۱۴۰۰: ۳۰۱). در مورد بحران غزه نیز بحث‌های گسترده‌ای درباره امکان پیگیری حقوقی نقض‌های احتمالی حقوق بشردوستانه در مراجع بین‌المللی مانند دیوان کیفری بین‌المللی مطرح شده است. برخی پژوهشگران معتقدند که استفاده از سازوکارهای قضایی بین‌المللی می‌تواند نقش مهمی در افزایش پاسخگویی و جلوگیری از تکرار نقض‌ها ایفا کند. (Duursma et al., 2023: 437) با این حال، تحقق این امر به عوامل مختلفی از جمله همکاری دولت‌ها، دسترسی به شواهد و پیچیدگی‌های سیاسی در سطح بین‌المللی بستگی دارد. علاوه بر سازوکارهای قضایی، ابزارهای دیپلماتیک و سیاسی نیز در ارزیابی حقوقی بحران غزه نقش مهمی ایفا می‌کنند. بسیاری از تلاش‌های جامعه بین‌المللی برای مدیریت این بحران از طریق مذاکرات سیاسی، میانجیگری و ابتکارات دیپلماتیک صورت گرفته است. برای مثال، برخی کشورها و سازمان‌های منطقه‌ای تلاش کرده‌اند با میانجیگری میان طرف‌های درگیر، زمینه را برای برقراری آتش‌بس و کاهش تنش‌ها فراهم کنند (افشاری، ۱۴۰۲: ۲۳۳). این اقدامات اگرچه در برخی موارد به کاهش موقت خشونت‌ها منجر شده است، اما در بسیاری از موارد نتوانسته است به حل ریشه‌ای منازعه منجر شود. یکی از دلایل اصلی این مسئله، وجود اختلافات عمیق سیاسی و تاریخی میان طرف‌های درگیر و همچنین تأثیر عوامل منطقه‌ای و بین‌المللی بر روند مذاکرات است (بیگ‌زاده، ۱۴۰۰: ۲۱۵).

از منظر نظری، برخی از پژوهشگران معتقدند که بحران غزه نشان‌دهنده محدودیت‌های ساختاری نظام حقوق بین‌الملل در مواجهه با منازعات پیچیده معاصر است. در حالی که چارچوب‌های حقوقی موجود اصول و قواعد روشنی برای تنظیم رفتار دولت‌ها در زمان جنگ ارائه می‌دهند، اجرای مؤثر این قواعد اغلب با موانع سیاسی و عملی مواجه می‌شود. به ویژه در مواردی که منازعه با منافع

راهبردی قدرت‌های بزرگ گره خورده باشد، احتمال اتخاذ اقدامات الزام‌آور در سطح بین‌المللی کاهش می‌یابد (Bellamy et al., 2021: 88). این وضعیت موجب شده است که برخی صاحب‌نظران بر ضرورت اصلاح ساختارهای نهادی نظام بین‌الملل و تقویت سازوکارهای نظارتی برای تضمین اجرای مؤثر حقوق بین‌الملل تأکید کنند. (Krisch, 2008: 152) در نهایت، ارزیابی حقوقی بحران غزه نشان می‌دهد که اگرچه قواعد حقوق بین‌الملل چارچوب مهمی برای تنظیم رفتار طرف‌های درگیر فراهم می‌کند، اما تحقق کامل اهداف این نظام مستلزم همکاری گسترده دولت‌ها و نهادهای بین‌المللی است. در غیاب چنین همکاری‌ای، حتی پیشرفته‌ترین قواعد حقوقی نیز ممکن است نتوانند از بروز خشونت‌های گسترده جلوگیری کنند. بنابراین، تقویت نهادهای بین‌المللی، افزایش شفافیت در بررسی نقض‌های احتمالی و حمایت از ابتکارات دیپلماتیک می‌تواند نقش مهمی در بهبود کارآمدی نظام حقوق بین‌الملل در مدیریت بحران‌هایی مانند غزه ایفا کند (سلطانی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۲۹). برای درک بهتر کارآمدی سازوکارهای حقوقی در مدیریت بحران غزه، می‌توان مهم‌ترین ابزارها و نهادهای حقوق بین‌الملل را از نظر هدف، کارکرد و محدودیت‌های اجرایی مورد مقایسه قرار داد. جدول زیر تصویری تحلیلی از این سازوکارها ارائه می‌دهد.

جدول ۱: مهم‌ترین سازوکارهای حقوقی بین‌المللی در مدیریت بحران غزه

سازوکار حقوقی	هدف اصلی	کارکرد در بحران غزه	محدودیت‌ها
شورای امنیت سازمان ملل	حفظ صلح و امنیت بین‌المللی	صدور قطعنامه‌ها و درخواست آتش‌بس	اختلاف سیاسی و استفاده از حق وتو
حقوق بین‌الملل بشردوستانه	حمایت از غیرنظامیان در جنگ	الزام طرف‌های درگیر به رعایت اصول تفکیک و تناسب	دشواری نظارت و اجرای مؤثر
دیوان کیفری بین‌المللی	پیگیری جرایم بین‌المللی	امکان بررسی جرایم جنگی احتمالی	محدودیت صلاحیت و موانع سیاسی
سازمان‌های بشردوستانه	کاهش پیامدهای انسانی جنگ	ارائه کمک‌های انسانی و امدادرسانی	محدودیت دسترسی و کمبود منابع

جدول فوق نشان می‌دهد که نظام حقوق بین‌الملل مجموعه‌ای از ابزارها و نهادهای مختلف را برای مدیریت بحران‌های بین‌المللی در اختیار دارد، اما کارآمدی این ابزارها تا حد زیادی به شرایط سیاسی و میزان همکاری دولت‌ها بستگی دارد. برای مثال، شورای امنیت از نظر حقوقی قدرتمندترین نهاد در حوزه حفظ صلح است، اما اختلاف نظر میان اعضای دائم می‌تواند توانایی آن را در اتخاذ تصمیمات مؤثر محدود کند. در مقابل، حقوق بین‌الملل بشردوستانه چارچوبی نسبتاً روشن برای حمایت از غیرنظامیان فراهم می‌کند، اما اجرای آن در عمل نیازمند سازوکارهای نظارتی قوی و اراده سیاسی طرف‌های درگیر است. همچنین نهادهایی مانند دیوان کیفری بین‌المللی می‌توانند نقش مهمی در افزایش پاسخگویی ایفا کنند، اما محدودیت‌های صلاحیتی و فشارهای سیاسی ممکن است روند رسیدگی به پرونده‌ها را با چالش مواجه سازد. در مجموع، این تحلیل نشان می‌دهد که برای افزایش کارآمدی سازوکارهای حفظ صلح در بحران‌هایی مانند غزه، لازم است هماهنگی بیشتری میان نهادهای حقوقی، سیاسی و بشردوستانه در سطح بین‌المللی ایجاد شود. ارزیابی حقوقی بحران غزه نشان می‌دهد که نظام حقوق بین‌الملل از نظر نظری ابزارهای متعددی برای مدیریت بحران‌ها و حمایت از غیرنظامیان در اختیار دارد، اما چالش اصلی در اجرای مؤثر این ابزارها نهفته است. تجربه غزه نشان می‌دهد که بدون اراده سیاسی کافی و همکاری فعال دولت‌ها، حتی جامع‌ترین قواعد حقوقی نیز نمی‌توانند به طور کامل از وقوع خشونت‌های گسترده جلوگیری کنند. از این رو، تقویت سازوکارهای نظارتی و افزایش پاسخگویی در سطح بین‌المللی می‌تواند گام مهمی در جهت ارتقای کارآمدی نظام حفظ صلح باشد.

۴: چالش‌ها و محدودیت‌های عملی اجرای سازوکارهای حفظ صلح در بحران غزه:

یکی از مهم‌ترین مسائل در بررسی سازوکارهای حفظ صلح در بحران غزه، شناسایی چالش‌ها و محدودیت‌های عملی است که مانع از اجرای مؤثر قواعد و نهادهای بین‌المللی می‌شود. اگرچه نظام حقوق بین‌الملل ابزارهای متعددی برای پیشگیری از درگیری‌ها و حمایت از غیرنظامیان در اختیار دارد، اما در عمل تحقق این اهداف با موانع سیاسی، امنیتی و ساختاری متعددی روبه‌رو است. یکی از مهم‌ترین این چالش‌ها، ماهیت پیچیده منازعه فلسطین و اسرائیل است که ریشه‌های تاریخی، سیاسی و ایدئولوژیک عمیقی

دارد. این منازعه صرفاً یک اختلاف سرزمینی ساده نیست، بلکه به مجموعه‌ای از عوامل هویتی، تاریخی و ژئوپلیتیکی مرتبط است که حل آن را دشوار می‌کند (افشاری، ۱۴۰۲: ۲۴۱). علاوه بر این، دخالت بازیگران منطقه‌ای و بین‌المللی نیز بر پیچیدگی این بحران افزوده است. بسیاری از قدرت‌های منطقه‌ای و جهانی منافع سیاسی و امنیتی خاصی در این منازعه دارند و همین مسئله موجب شده است که روندهای دیپلماتیک برای حل بحران با موانع جدی مواجه شود. (Bellamy et al., 2021: 93) نمونه‌ای از این وضعیت را می‌توان در تلاش‌های متعدد برای برقراری آتش‌بس در غزه مشاهده کرد که اگرچه در برخی موارد به کاهش موقت خشونت‌ها منجر شده، اما در بلندمدت نتوانسته است به ایجاد صلح پایدار بیانجامد. برای مثال، درگیری‌های گسترده در سال‌های ۲۰۰۸، ۲۰۱۴ و ۲۰۲۱ نشان داد که توافق‌های آتش‌بس در غیاب یک راه‌حل سیاسی جامع، اغلب شکننده و موقتی هستند. (Dinstein, 2019: 228) از سوی دیگر، شرایط خاص جغرافیایی و جمعیتی غزه نیز اجرای بسیاری از اصول حقوق بشردوستانه را با چالش مواجه کرده است. تراکم بالای جمعیت، محدودیت‌های شدید اقتصادی و آسیب‌پذیری زیرساخت‌های حیاتی باعث شده است که هرگونه درگیری نظامی پیامدهای انسانی گسترده‌ای به همراه داشته باشد. در چنین شرایطی، حتی تلاش‌های سازمان‌های بشردوستانه نیز برای کاهش رنج غیرنظامیان با محدودیت‌های قابل توجهی روبه‌رو است (Human Rights Council, 2017: 41).

چالش مهم دیگر در اجرای سازوکارهای حفظ صلح در بحران غزه، محدودیت‌های ساختاری نظام حکمرانی بین‌المللی است. همان‌گونه که پیش‌تر اشاره شد، شورای امنیت سازمان ملل مهم‌ترین نهاد مسئول حفظ صلح و امنیت بین‌المللی محسوب می‌شود، اما ساختار تصمیم‌گیری این شورا گاه مانع از اتخاذ اقدامات مؤثر می‌شود. وجود حق وتو برای اعضای دائم شورای امنیت باعث شده است که در بسیاری از بحران‌های بین‌المللی، از جمله بحران غزه، تصمیمات شورا تحت تأثیر رقابت‌های سیاسی قدرت‌های بزرگ قرار گیرد. (Krisch, 2008: 156) در برخی موارد، پیش‌نویس قطعنامه‌هایی که هدف آنها ایجاد فشار بیشتر برای توقف درگیری‌ها یا حمایت از غیرنظامیان بوده است، به دلیل مخالفت یکی از اعضای دائم به تصویب نرسیده‌اند. این وضعیت موجب شده است که برخی تحلیلگران کارآمدی شورای امنیت را در مواجهه با بحران‌های پیچیده مورد تردید قرار دهند (بیگزاده، ۱۴۰۰: ۲۲۳). علاوه بر این، اجرای بسیاری از تصمیمات شورای امنیت نیز به همکاری دولت‌ها وابسته است و در صورت عدم همکاری طرف‌های درگیر، این تصمیمات ممکن است در عمل تأثیر محدودی داشته باشند. برای مثال، در برخی موارد که شورای امنیت خواستار توقف درگیری‌ها یا تسهیل دسترسی کمک‌های بشردوستانه شده است، اجرای کامل این تصمیمات با موانع عملی مواجه شده است. (Duursma et al., 2023: 444) از سوی دیگر، ضعف هماهنگی میان نهادهای مختلف بین‌المللی نیز یکی دیگر از چالش‌های مهم در مدیریت بحران غزه محسوب می‌شود. سازمان‌های بشردوستانه، نهادهای حقوق بشری و بازیگران سیاسی هر یک نقش خاصی در مدیریت بحران دارند، اما نبود یک چارچوب هماهنگ و جامع گاه موجب پراکندگی اقدامات و کاهش کارآمدی آنها می‌شود. در مجموع، بررسی این چالش‌ها نشان می‌دهد که برای افزایش کارآمدی سازوکارهای حفظ صلح در بحران غزه، اصلاحات نهادی در سطح بین‌المللی و تقویت همکاری میان بازیگران مختلف ضروری به نظر می‌رسد.

۵: راهکارها و چشم‌اندازهای تقویت سازوکارهای حفظ صلح در بحران غزه

یکی از مهم‌ترین مباحث در بررسی بحران‌های پیچیده بین‌المللی، ارائه راهکارهایی است که بتواند کارآمدی سازوکارهای حفظ صلح را افزایش دهد و زمینه را برای مدیریت مؤثرتر منازعات فراهم کند. بحران غزه نیز به عنوان یکی از طولانی‌ترین و پیچیده‌ترین منازعات معاصر، نیازمند رویکردی چندبعدی و جامع در حوزه حفظ صلح است. در این چارچوب، نخستین گام اساسی تقویت چارچوب‌های حقوقی و نهادی در سطح بین‌المللی است. اگرچه منشور ملل متحد و سایر اسناد حقوق بین‌الملل اصول و قواعد مشخصی برای مدیریت مخاصمات ارائه کرده‌اند، اما تجربه بحران‌های اخیر نشان می‌دهد که اجرای این قواعد در عمل با چالش‌های قابل توجهی روبه‌رو است. یکی از راهکارهای پیشنهادی در ادبیات حقوق بین‌الملل، تقویت نقش نهادهای نظارتی و افزایش شفافیت در بررسی نقض‌های احتمالی حقوق بین‌الملل است. برای مثال، ایجاد سازوکارهای مستقل تحقیقاتی در چارچوب سازمان ملل می‌تواند به مستندسازی دقیق وقایع و افزایش پاسخگویی طرف‌های درگیر کمک کند (Bellamy et al., 2021: 97). چنین اقداماتی علاوه بر افزایش اعتماد جامعه بین‌المللی، می‌تواند نقش بازدارنده‌ای در برابر نقض‌های احتمالی حقوق

بشردوستانه ایفا کند. در همین راستا، برخی پژوهشگران بر ضرورت تقویت همکاری میان نهادهای حقوقی بین‌المللی، از جمله دیوان کیفری بین‌المللی و شورای حقوق بشر، تأکید کرده‌اند تا روند رسیدگی به نقض‌های احتمالی حقوق بین‌الملل با کارآمدی بیشتری دنبال شود. (Duursma et al., 2023: 451)

راهکار مهم دیگر برای تقویت سازوکارهای حفظ صلح در بحران غزه، توسعه ابتکارات دیپلماتیک و میانجیگری چندجانبه است. تجربه بسیاری از منازعات بین‌المللی نشان می‌دهد که دستیابی به صلح پایدار تنها از طریق ابزارهای حقوقی یا نظامی امکان‌پذیر نیست، بلکه نیازمند فرآیندهای سیاسی و مذاکرات گسترده میان طرف‌های درگیر است. در مورد بحران غزه نیز تلاش‌های مختلفی از سوی بازیگران منطقه‌ای و بین‌المللی برای میانجیگری و کاهش تنش‌ها صورت گرفته است. برای مثال، برخی کشورها و سازمان‌های منطقه‌ای نقش فعالی در تسهیل مذاکرات آتش‌بس میان طرف‌های درگیر ایفا کرده‌اند (افشاری، ۱۴۰۲: ۲۴۹). با این حال، بسیاری از این تلاش‌ها به دلیل نبود یک چارچوب جامع برای حل ریشه‌های منازعه، نتوانسته‌اند به نتایج پایدار منجر شوند. در این زمینه، تقویت نقش سازمان‌های منطقه‌ای و ایجاد سازوکارهای میانجیگری چندسطحی می‌تواند به افزایش کارآمدی فرآیندهای صلح کمک کند. همچنین مشارکت فعال جامعه مدنی و نهادهای غیردولتی در روندهای صلح می‌تواند زمینه را برای شکل‌گیری اعتماد متقابل میان طرف‌های درگیر فراهم کند و به کاهش تنش‌های اجتماعی و سیاسی کمک نماید (Koziupa, 2019: 118).

در نهایت، یکی دیگر از ابعاد مهم در تقویت سازوکارهای حفظ صلح در بحران غزه، توجه به ابعاد انسانی و توسعه‌ای این بحران است. بسیاری از تحلیلگران معتقدند که بحران غزه صرفاً یک مسئله امنیتی یا سیاسی نیست، بلکه با چالش‌های گسترده اقتصادی، اجتماعی و انسانی نیز مرتبط است. شرایط دشوار زندگی در این منطقه، از جمله محدودیت‌های اقتصادی، بیکاری گسترده و آسیب‌پذیری زیرساخت‌های حیاتی، می‌تواند به تشدید تنش‌ها و افزایش احتمال بروز درگیری‌های جدید منجر شود (Human Rights Council, 2017: 48). غیرنظامی می‌تواند نقش مهمی در کاهش زمینه‌های تنش و بی‌ثباتی ایفا کند. در این زمینه، همکاری میان سازمان‌های بین‌المللی، دولت‌ها و نهادهای بشردوستانه برای اجرای برنامه‌های بازسازی و توسعه پایدار از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (سلطانی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۳۴). چنین رویکردی می‌تواند به تدریج شرایط لازم برای شکل‌گیری صلح پایدار را فراهم سازد.

جدول ۲: راهکارهای تقویت سازوکارهای حفظ صلح در بحران غزه

راهکار	هدف اصلی	ابزارهای اجرایی	پیامدهای مورد انتظار
تقویت سازوکارهای نظارتی بین‌المللی	افزایش پاسخگویی و شفافیت	ایجاد کمیسیون‌های تحقیق مستقل و تقویت نهادهای حقوقی	کاهش نقض‌های حقوق بشردوستانه
گسترش میانجیگری چندجانبه	کاهش تنش‌ها و تسهیل مذاکرات صلح	مشارکت سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی	افزایش احتمال توافق‌های پایدار
حمایت از برنامه‌های انسانی و توسعه‌ای	کاهش بحران انسانی و اقتصادی	کمک‌های بین‌المللی و برنامه‌های بازسازی	کاهش زمینه‌های بی‌ثباتی و خشونت
تقویت همکاری میان نهادهای بین‌المللی	افزایش هماهنگی در مدیریت بحران	همکاری میان سازمان ملل، نهادهای حقوقی و بشردوستانه	افزایش کارآمدی اقدامات صلح‌آمیز

جدول فوق نشان می‌دهد که تقویت سازوکارهای حفظ صلح در بحران غزه نیازمند رویکردی چندبعدی است که همزمان ابعاد حقوقی، سیاسی و انسانی بحران را در نظر بگیرد. در بعد حقوقی، ایجاد سازوکارهای نظارتی مؤثر می‌تواند نقش مهمی در افزایش پاسخگویی و جلوگیری از نقض‌های احتمالی حقوق بین‌الملل ایفا کند. در بعد سیاسی، توسعه میانجیگری چندجانبه و مشارکت فعال بازیگران منطقه‌ای و بین‌المللی می‌تواند زمینه را برای شکل‌گیری مذاکرات سازنده فراهم کند. همچنین توجه به ابعاد انسانی و توسعه‌ای بحران می‌تواند به کاهش فشارهای اجتماعی و اقتصادی که اغلب زمینه‌ساز تداوم خشونت‌ها هستند، کمک نماید. در نهایت، هماهنگی میان نهادهای مختلف بین‌المللی می‌تواند کارآمدی اقدامات صلح‌آمیز را افزایش داده و از پراکندگی تلاش‌ها جلوگیری کند.

بررسی راهکارهای تقویت سازوکارهای حفظ صلح در بحران غزه نشان می‌دهد که دستیابی به صلح پایدار مستلزم اتخاذ رویکردی جامع و بلندمدت است. تجربه سال‌های گذشته نشان داده است که اقدامات کوتاه‌مدت مانند آتش‌بس‌های موقت، اگرچه می‌توانند به کاهش فوری خشونت‌ها کمک کنند، اما در غیاب اصلاحات ساختاری و سیاسی قادر به حل ریشه‌ای منازعه نیستند. بنابراین، ترکیب اقدامات حقوقی، دیپلماتیک و توسعه‌ای می‌تواند مسیر مؤثرتری برای مدیریت این بحران و ایجاد چشم‌اندازهای پایدار برای صلح فراهم سازد.

نتیجه‌گیری

بررسی تحولات تاریخی و نهادی مرتبط با سازوکارهای حفظ صلح در نظام بین‌الملل نشان می‌دهد که مفهوم حفظ صلح در طول زمان از یک رویکرد صرفاً امنیتی و مبتنی بر توقف درگیری‌ها به رویکردی چندبعدی و جامع‌تر تحول یافته است. در این چارچوب، سازمان ملل متحد و نهادهای وابسته به آن تلاش کرده‌اند از طریق ابزارهایی نظیر قطعنامه‌های شورای امنیت، مأموریت‌های حفظ صلح، میانجیگری‌های دیپلماتیک و فعالیت‌های بشردوستانه، نقش مؤثری در مدیریت بحران‌های بین‌المللی ایفا کنند. با این حال، مطالعه موردی بحران غزه نشان می‌دهد که کارآمدی این سازوکارها در عمل با چالش‌های قابل توجهی روبه‌رو بوده است. ساختار پیچیده منازعه، حضور بازیگران متعدد منطقه‌ای و بین‌المللی، و همچنین پیوند عمیق این بحران با مسائل تاریخی و هویتی موجب شده است که بسیاری از اقدامات بین‌المللی صرفاً در سطح مدیریت موقت بحران باقی بمانند. در چنین شرایطی، عملیات‌های بشردوستانه و تلاش‌های دیپلماتیک اگرچه توانسته‌اند در برخی مقاطع از شدت درگیری‌ها بکاهند و زمینه برقراری آتش‌بس‌های موقت را فراهم کنند، اما به دلیل فقدان یک راهکار جامع سیاسی و ساختاری، نتوانسته‌اند به شکل‌گیری صلح پایدار در منطقه منجر شوند. از این رو، تحلیل کلی مباحث پژوهش نشان می‌دهد که میان ظرفیت‌های نظری و حقوقی نظام بین‌الملل برای حفظ صلح و واقعیت‌های سیاسی حاکم بر اجرای این سازوکارها شکاف قابل توجهی وجود دارد؛ شکافی که در بحران غزه به شکل برجسته‌ای قابل مشاهده است و نشان می‌دهد که تحقق اهداف نظام حفظ صلح بین‌المللی بدون توجه به ابعاد سیاسی، اقتصادی و اجتماعی منازعات، با محدودیت‌های جدی مواجه خواهد بود.

بر اساس مباحث نظری و یافته‌های تحلیلی این پژوهش، پاسخ به سؤال اصلی تحقیق که ناظر بر ارزیابی میزان کارآمدی سازوکارهای بین‌المللی حفظ صلح در بحران غزه است، نشان می‌دهد که این سازوکارها علی‌رغم برخورداری از ظرفیت‌های حقوقی و نهادی قابل توجه، در عمل نتوانسته‌اند به طور کامل اهداف مورد انتظار خود را محقق سازند. یکی از مهم‌ترین دلایل این مسئله، تأثیر عوامل سیاسی و ژئوپلیتیکی بر عملکرد نهادهای بین‌المللی است که گاه موجب می‌شود تصمیم‌گیری‌های مرتبط با بحران‌های بین‌المللی تحت تأثیر ملاحظات قدرت‌های بزرگ قرار گیرد. در نتیجه، برخی از اقدامات لازم برای مدیریت مؤثر بحران یا جلوگیری از تشدید درگیری‌ها با تأخیر مواجه می‌شود یا اساساً به مرحله اجرا نمی‌رسد. علاوه بر این، پیچیدگی شرایط میدانی در غزه، از جمله تراکم جمعیتی بالا، محدودیت‌های اقتصادی و آسیب‌پذیری شدید زیرساخت‌های حیاتی، اجرای بسیاری از قواعد و اصول حقوق بین‌الملل بشردوستانه را با دشواری‌های عملی همراه کرده است. در چنین فضایی، حتی زمانی که نهادهای بین‌المللی تلاش می‌کنند از طریق ارسال کمک‌های انسانی یا نظارت بر وضعیت حقوق بشر نقش فعالی ایفا کنند، این اقدامات اغلب در چارچوب محدودیت‌های موجود انجام می‌شود و تأثیر آنها در ایجاد تغییرات ساختاری محدود باقی می‌ماند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که سازوکارهای بین‌المللی حفظ صلح در بحران غزه بیشتر نقش مدیریت پیامدهای انسانی و کاهش موقت خشونت‌ها را ایفا کرده‌اند و کمتر توانسته‌اند به حل ریشه‌ای منازعه یا ایجاد شرایط لازم برای صلح پایدار منجر شوند.

در جمع‌بندی نهایی می‌توان گفت که بحران غزه نمونه‌ای برجسته از چالش‌های پیش‌روی نظام بین‌المللی در زمینه حفظ صلح و امنیت است؛ بحرانی که نشان می‌دهد صرف وجود چارچوب‌های حقوقی و نهادی برای مدیریت منازعات کافی نیست و تحقق صلح پایدار نیازمند رویکردی جامع‌تر و چندبعدی است. بر این اساس، ارتقای کارآمدی سازوکارهای حفظ صلح در چنین بحران‌هایی مستلزم توجه همزمان به ابعاد حقوقی، سیاسی و انسانی منازعه است. در این راستا سه پیشنهاد تخصصی و کاربردی قابل طرح است. نخست، تقویت سازوکارهای نظارتی و حقیقت‌یابی بین‌المللی در مناطق بحرانی به گونه‌ای که امکان بررسی سریع و دقیق وقایع و افزایش سطح پاسخگویی طرف‌های درگیر فراهم شود؛ چنین سازوکاری می‌تواند نقش بازدارنده‌ای در برابر نقض قواعد

حقوق بشردوستانه ایفا کند. دوم، توسعه و نهادینه‌سازی سازوکارهای میانجیگری چندجانبه با مشارکت فعال بازیگران منطقه‌ای و بین‌المللی، به نحوی که روندهای دیپلماتیک از حالت مقطعی خارج شده و به یک فرآیند مستمر و ساختاری برای حل اختلافات تبدیل شود. سوم، ادغام برنامه‌های بازسازی اقتصادی و توسعه انسانی در چارچوب ابتکارات صلح، زیرا تجربه بحران غزه نشان داده است که بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی می‌تواند به کاهش زمینه‌های تنش و بی‌ثباتی کمک کند. تحقق این پیشنهادها می‌تواند گامی مؤثر در جهت افزایش کارآمدی نظام بین‌المللی حفظ صلح و فراهم‌سازی زمینه‌های لازم برای دستیابی به صلح پایدار در بحران‌های پیچیده‌ای مانند غزه باشد.

منابع

- ابراهیم‌گل، علیرضا، و کریمی، سیامک. (۱۳۹۶). دیالکتیک صلح و بربریت: مطالعه و نقد نظریه لیبرالی حقوق بین‌الملل. *فصلنامه مطالعات حقوق عمومی*، ۱۴۷(۱)، ۱۷۷-۲۰۰.
- احمدی‌نژاد، مریم، امین‌الرعایا، یاسر، و متاجی، محسن. (۱۳۹۹). تحول مفهومی اشغال از منظر حقوق بین‌الملل با تأکید بر وضعیت اراضی غزه. *فصلنامه مطالعات حقوق عمومی دانشگاه تهران*، ۵۰(۳)، ۱۲۶۳-۱۲۸۵.
- افشاری، مریم. (۱۴۰۲). *فلسطین، دیوار حائل و حقوق بین‌الملل* (چاپ سوم). تهران: خرسندی.
- افلاطون. (۱۳۹۸). *دوره آثار افلاطون* (ترجمه محمدحسن لطفی و رضا کاویانی، چاپ دوم). تهران: خوارزمی.
- ایوانس‌پیم، ژوام، یانگر، استیون مایکل، و ساتها‌آناند، چایوات. (۱۳۹۶). *فرهنگ صلح و دولت‌ها: راهی به سوی امنیت غیرکشتاری* (ترجمه پروانه شاهین‌نژاد). تهران: منشور صلح.
- آقایی، داود. (۱۳۹۴). *نقش و جایگاه شورای امنیت سازمان ملل متحد در نظم نوین جهانی*. تهران: سرای عدالت.
- آقایی، داود، و رحیم‌زاده، اصغر. (۱۴۰۰). کارکرد صلح و امنیت بین‌المللی در سایه عوامل تهدیدآفرین در عرصه نظام جهانی. *فصلنامه علمی فقه و حقوق نوین*، ۲(۷)، ۱۲۷-۱۵۴.
- بیگزاده، ابراهیم. (۱۴۰۰). *حقوق سازمان‌های بین‌المللی* (چاپ هشتم). تهران: مجد.
- پیری، حیدر، و معتضدراد، آناهیتا. (۱۴۰۱). زمینه‌ها و بسترهای صلح نوین اعراب و اسرائیل در پرتو سیاست‌های منطقه‌ای ایران. *فصلنامه مطالعات سیاسی جهان اسلام*، ۱۱(۱)، ۱۰۳-۱۲۵.
- تسون، فرناندو. (۱۴۰۴). *فلسفه حقوق بین‌الملل* (ترجمه محسن محبی، چاپ سوم). تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی.
- جکسون، رابرت، و سورنسون، گئورگ. (۱۴۰۰). *درآمدی بر روابط بین‌الملل: نظریه‌ها و رهیافت‌ها* (ترجمه مهدی ذاکریان و همکاران). تهران: میزان.
- جوفار، محمدرضا، و یزدان‌پناه درو، کیومرث. (۱۴۰۳). مفهوم‌پردازی ژئوپلیتیک صلح. *پژوهشنامه روابط جهانی*، ۱(۲)، ۴۳-۷۹.
- حسینی، سید محمد. (۱۴۰۰). نقش نهادهای بین‌المللی و منطقه‌ای در مدیریت بحران‌های بین‌المللی: مطالعه موردی بحران سوریه. *سیاست جهانی*، ۱۰(۴)، ۱۷۳-۲۰۶.
- دهقانی فیروزآبادی، سید جلال. (۱۴۰۰). *اصول و مبانی روابط بین‌الملل*. تهران: سمت.
- دهقانی فیروزآبادی، سید جلال. (۱۴۰۳). *نظریه‌ها و فراتنظریه‌ها در روابط بین‌الملل*. تهران: نشر مخاطب.
- زارکا، ژان کلود. (۱۴۰۰). *روابط بین‌الملل* (ترجمه نازلی دیکو). تهران: پایا.
- زرع شعار، حسین. (۱۴۰۰). نقش دبیرکل سازمان ملل متحد در حفظ و برقراری صلح و امنیت بین‌المللی. *مجله تحقیقات حقوقی بین‌المللی*، ۱۴(۵۴)، ۱۱۵-۱۳۳.
- زیم، برونو. (۱۳۹۴). *شرح منشور سازمان ملل متحد* (جلد اول، ترجمه هیبت‌اله نژندی‌منش، چاپ اول). تهران: خرسندی.
- سلطانی، محسن، محمدی، معصومه، و جاوید تهرانی، حامد. (۱۴۰۰). مسدودسازی روند صلح: جغرافیا و هیدروپلیتیک و تأثیر آن بر مناقشه اسرائیل-فلسطین. *نشرهای آفاق علوم انسانی*، ۵(۵۷)، ۹۵-۱۱۰.

- سید ناصری، محمد مهدی. (۱۴۰۱). کارکردها و صلاحیت شورای امنیت در پیشگیری از اختلافات جهت حفظ صلح و امنیت جهانی. *مجله علمی حقوق و مطالعات نوین*، ۳(۲)، ۱-۳۶.
- صلح‌چی، محمدعلی، و نژندی‌منش، هیبت‌اله. (۱۴۰۰). *حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات بین‌المللی* (چاپ ششم). تهران: میزان.
- علیخانی، حمید. (۱۴۰۳). *مفهوم صلح و امنیت بین‌المللی*. تهران: قانون‌یار.
- فلسفی، هدایت‌الله. (۱۴۰۰). *صلح جاویدان و حکومت قانون* (چاپ دوم). تهران: فرهنگ نشر نو.
- کریمی پناهان، علی‌اکبر، و ستایش‌پور، محمد. (۱۴۰۲). نقش دیوان بین‌المللی دادگستری در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی. *فصلنامه مطالعات حقوق عمومی*، ۳(۵۳).
- گروسیوس، هوگو. (۱۴۰۲). *حقوق جنگ و صلح* (ترجمه حسین پیران). تهران: شهر دانش.

References

- Bellamy, A. J., Williams, P. D., & Griffin, S. (2021). *Understanding peacekeeping* (3rd ed.). Cambridge, UK; Malden, MA: Polity Press.
- Cassin, K., & Zyla, B. (2023). UN reforms for an era of pragmatic peacekeeping. *Journal of Intervention and Statebuilding*, 1–19. <https://doi.org/10.1080/17502977.2023>
- Duursma, A., Bara, C., Wilén, N., Hellmüller, S., Karlsrud, J., Oksamytna, K., & Wenger, A. (2023). UN peacekeeping at 75: Achievements, challenges, and prospects. *International Peacekeeping*, 30(4), 415–476. <https://doi.org/10.1080/13533312.2023>
- Gledhill, J., Caplan, R., & Meiske, M. (2021). Developing peace: The evolution of development goals and activities in United Nations peacekeeping. *Oxford Development Studies*, 49(3), 201–229. <https://doi.org/10.1080/13600818.2021>
- Human Rights Council. (2017). *Promotion of the right to peace*. United Nations Human Rights Council.
- Koops, J. A., MacQueen, N., Tardy, T., & Williams, P. D. (Eds.). (2025). *The Oxford handbook of United Nations peacekeeping operations*. Oxford University Press.
- Koziupa, V. (2019). International peacekeeping: Establishment and development (Ukraine–Europe–World). *Ukraine–Europe–World*, 22, 89–96. Ternopil: Ternopil National Pedagogical University named after V. Hnatyuk.
- Krisch, N. (2008). The Security Council and the great powers. In V. Lowe, A. Roberts, J. Welsh, & D. Zaum (Eds.), *The Security Council and war: The evolution of thought and practice since 1945*. Oxford University Press
- Ebrahim-Gol, A., & Karimi, S. (2017). Dialectic of peace and barbarism: A study and critique of the liberal theory of international law. *Public Law Studies Quarterly*, 47(1), 177–200. [In Persian]
- Ahmadi-Nejad, M., Amin-Alra'aya, Y., & Motaji, M. (2020). Conceptual evolution of occupation from the perspective of international law with emphasis on the situation of Gaza Strip. *Public Law Studies Quarterly of University of Tehran*, 50(3), 1263–1285. [In Persian]
- Afshari, M. (2023). *Palestine, the separation wall and international law* (3rd ed.). Tehran: Khorsandi. [In Persian]
- Plato. (2019). *The collected works of Plato* (M. H. Lotfi & R. Kavyani, Trans.; 2nd ed.). Tehran: Kharazmi. [In Persian]
- Evans-Pim, J., Younger, S. M., & Satha-Anand, C. (2017). *Culture of peace and states: A path toward non-military security* (P. Shahin-Nejad, Trans.). Tehran: Peace Charter. [In Persian]
- Aghaei, D. (2015). *The role and position of the United Nations Security Council in the new world order*. Tehran: Saraye Edalat. [In Persian]

- Aghaei, D., & Rahimzadeh, A. (2021). The function of international peace and security in the shadow of threatening factors in the global system. *Journal of Modern Jurisprudence and Law*, 2(7), 127–154. [In Persian]
- Bigzadeh, E. (2021). *International organizations law* (8th ed.). Tehran: Majd. [In Persian]
- Piri, H., & Mo'tazedrad, A. (2022). Contexts and grounds of modern Arab-Israeli peace in light of Iran's regional policies. *Journal of Political Studies of the Islamic World*, 11(1), 103–125. [In Persian]
- Tesón, F. (2025). *Philosophy of international law* (M. Mohebi, Trans.; 3rd ed.). Tehran: Institute for Legal Studies and Research. [In Persian]
- Jackson, R., & Sørensen, G. (2021). *Introduction to international relations: Theories and approaches* (M. Zakerian et al., Trans.). Tehran: Mizan. [In Persian]
- Joufar, M. R., & Yazdanpanah Daro, K. (2024). Conceptualizing the geopolitics of peace. *Journal of Global Relations*, 1(2), 43–79. [In Persian]
- Hosseini, S. M. (2021). The role of international and regional institutions in managing international crises: Case study of the Syrian crisis. *Global Politics*, 10(4), 173–206. [In Persian]
- Dehghani Firouzabadi, S. J. (2021). *Principles and foundations of international relations*. Tehran: SAMT. [In Persian]
- Dehghani Firouzabadi, S. J. (2024). *Theories and metatheories in international relations*. Tehran: Mokhatab Publication. [In Persian]
- Zarka, J. C. (2021). *International relations* (N. Diko, Trans.). Tehran: Pay.a. [In Persian]
- Zeraat Sha'ar, H. (2021). The role of the UN Secretary-General in maintaining and establishing international peace and security. *International Legal Research Journal*, 14(54), 115–133. [In Persian]
- Zima, B. (2015). *Commentary on the United Nations Charter* (Vol. 1, H. Nejangdimanesh, Trans.; 1st ed.). Tehran: Khorsandi. [In Persian]
- Soltani, M., Mohammadi, M., & Javid Tehrani, H. (2021). Blocking the peace process: Geography and hydropolitics and their impact on the Israeli-Palestinian conflict. *Afagh Humanities Publications*, 5(57), 95–110. [In Persian]
- Seyyed Nasser, M. M. (2022). Functions and competences of the Security Council in preventing disputes to maintain international peace and security. *Journal of Law and Modern Studies*, 3(2), 1–36. [In Persian]
- Soleiman Solhchi, M. A., & Nejangdimanesh, H. (2021). *Peaceful settlement of international disputes* (6th ed.). Tehran: Mizan. [In Persian]
- Alikhani, H. (2024). *The concept of international peace and security*. Tehran: Ghanoonyar. [In Persian]
- Falsafi, H. (2021). *Perpetual peace and the rule of law* (2nd ed.). Tehran: Farhang-e Nashr-e Now. [In Persian]
- Karimi Panahan, A. A., & Setayeshpour, M. (2023). The role of the International Court of Justice in maintaining international peace and security. *Public Law Studies Quarterly*, 53(3). [In Persian]
- Grotius, H. (2023). *The rights of war and peace* (H. Piran, Trans.). Tehran: Shahr-e Danesh. [In Persian]